GIYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GIYİM ÖZELLİKLERİ²

Özet

Giyim insanoğlunun için örtünmek, korunmak gibi temel ihtiyacını gideren bir eşyası iken, zamanla yerini, çeşitli misyonlar yükleyerek kullandığı “gösterge eşyası” olmaya bırakmıştır. Süslenme ve güzel görünme arzusuna cevap verirken, bireyin ait olduğu toplumun kültürel özelliklerinden, dini inancına, sosyal statüsünden giyenin kişilik özelliklerine dair pek çok unsurun da göstergesi olmuştur. Giyim, ait olduğu topluluğun sosyal yapısının özelliklerini, sosyal olaylarını, hatta kullanıldığı dönemdeki toplumun ruh halini dahi yansıtabilen bir gösterge olabildiğinden, toplum için sözsüz iletileri ileten bir sözsüz lisan görevini de üstlenmiştir.

Kıyafet onu taşıyan insan için “bireysel seçki” olmasının yanı sıra pek çok açıdan ilgili tarihi döneme de ayna tutmaktadır. Dönemin sanat anlayışının yanı sıra, yaşama dair birçok detay da giyim üzerinden gözlemlenebilir. Bu detaylar, insanoğlunun bedenine dair silüet seçkisi, bedeninde görmek istediği formlar, hayata ve kendine dair güzellik ve estetik arayışına bulduğu cevaplar niteliğindedir. Bireyin beden algısı giysinin kesim detaylarında, süslenme duygusu giyimindeki dekor dikişlerinde, zenginlik statü arzusu materyal seçiminde kürklere, ipekli kumaşları kullanmasında, güçlü görünme ihtiyacı nadide unsurların bol kullanımında, görkemli görünme ihtiyacı, hacimli ve çok katmanlı giyimlerin tasarlamasına neden olmuştur. Rönesans’ın bilim ve güzel sanatlardaki yaratıcılığa olan etkisi ile güzel ve güzel olmaya dair kavramlar yeniden şekillenmiş, bu yeni estetik anlayışı giyim sanatını da etkilemiştir. İnsanoğlunun sosyal statüdeki yeri için aracı kıldığı giyime atfettiği anlam ve görev ihtiyacının zengince karşılanabildiği dönemlerden biridir.

Bu çalışma, Kronolojik giyim tarihinde Elizabeth Dönemi olarak tanımlanan İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth’in tahtta kaldığı 1560-1590 yılları arasını kapsayan erkek giyim modasının

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sahne Sanatları Bölümü, gulsin.oral@deu.edu.tr
Orcid: 0000-0002-8878-9864

² Uluslararası Balkan Üniversitesi himayesinde 10-11 Nisan 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen USVES Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu’nda sunulan bildiriden makaleye dönüştürülmüştür.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Yüksek Rönesans'ın etkileri ile kazandığı boyutu, giyim tarihinde iz bırakacak özellikleri ve giyim sanatında gelinen düzeye dair unsurları incelemektedir.

Bu çalışmanın amacı, giyim tarihi perspektifinden belirli bir dönemin kıyafet özelliklerini ele alarak, gerek moda tasarımı gerekse de sahne sanatları alanında yapılacak kavramsal veya uygulama çalışmalarına katkı sağlamanın yanı sıra; ilk defa çalışılan bir konu olması boyutu ile de literatüre yenilik getirmesi beklenmektedir.

Anahtar sözcük; Elizabeth Dönemi Erkek Giyimi, Erkek Giyim Tarihi, 16. YY. Erkek Giyim Modası, Jerkin, Doublet

ELİZABETHAN ERA MEN'S CLOTHING FEATURES IN THE HISTORY OF CLOTHING

Abstract

While clothes are accessories that meet the basic requirements of mankind such as covering the body and providing protection from external forces, over time, by undertaking different tasks, clothes have also become a means of expression. While responding to the desires of mankind to look beautiful, clothes have also become an indicator that reflect the cultural characteristics, religious beliefs, social status and personality traits of the society to which the individual belongs. Since clothing can be an indicator that can reflect the characteristics of the social structure of the society to which it belongs, social events and even the mood of the society in the period it is used, it has also undertaken the task of being a non-verbal language for the society.

In addition to its dimension of individual reflection of the person wearing it, the clothing also mirrors the relevant historical period and time frame in many respects. In addition to the artistic understanding of the era, many details of everyday life can be surmised from clothing choices. These details are the answers to the search of humanity for beauty and aesthetics regarding life and oneself, the selection of the silhouette regarding the body frame and the forms they want to see in their bodies. The perception of bodily frame of an individual is evident in the cutting details of the garment, the sense of decoration can be surmised from the stitches in the clothing, and the desire for status can be observed from the choice of material, the desire to look powerful can be observed in direct proportion to the abundant use of rare furs, silk fabrics, and rare elements, or the desire to achieve magnificence can be seen in voluminous and multi-layered clothing choices. With the influence of the Renaissance on the creativity in science and fine arts, the concepts of being beautiful and graceful were reshaped, and this new aesthetic understanding also affected the art of clothing. The Renaissance is one of the periods in which the meaning and duty that mankind attributes to clothing, which it makes an intermediary for its place in social status, could be met quite properly.

This study examines the dimension of menswear fashion, which covers the years between 1560-1590, when Queen Elizabeth the First was on the throne, which is defined as the Elizabethan Period, in the history of chronological clothing, with the effects of High Renaissance, the features that left a mark in the history of clothing and the elements of the level reached in the art of clothing during that period.

This study will contribute to the conceptual or practical studies in the field of fashion design and performing arts by addressing the clothing characteristics of a certain period from the perspective

of the history of clothing, and will bring an innovative understanding to the literature with its dimension of being a subject studied for the first time ever.

Key words: Elizabethan Era Men's Clothing, History of Men's Clothing, 16th Century Men's Clothing Fashion, Jerkin, Doublet

Giriş:

Rönesans, ortaçağ öğretileri sonrasında insanoğlunun bilim ve güzel sanatlardaki yaratıcılığının açığa çıkmasıdır. Bilimde elde edilen bilgilerle pek çok alanda gelişme yaşanması, coğrafi keşiflerle yeni toprakların keşfedilmesi, oradaki kaynakların taşınıp getirilmesi, ticaretin gelişmesi, tüccarların zenginleşmesi yeni bir sosyal sınıfın yani burjuvazinin oluşmasına olanak sağlarken, burjuva sınıfının talepleri ile şekillenen yeni bir hayat anlayışının da doğmasına sebebiyet vermiştir.

Ortaçağ öğretilerinin reddedildiği bu dönemde, toplumsal yapıda ortaçağın aksine aristokratların yanı sıra maddi zenginliklerle oluşan yeni bir sınıfın yani burjuva sınıfının da varlığıdır. Bu sınıfın üretime olan katkısından dolayı üretim şeklini de şekillendirdiği gibi yeni toplumsal yapıya ve de yaşama dair pek çok alanda da yeni kavramlara ve düşünce yapısına etki etmiştir. Yenidünya anlayışında, bu yeni düzenin faaliyetlerini sürekli kılacak ve geliştirecek olan örnek düşüncenin Ortaçağ olması imkânsız olacağından, Antik Çağ örnek olarak alınmıştır. Antik Çağ'ın örnek alınmasının iki temel nedeni, Antik Çağ sanatının dünyasal ve canlı oluşunun yanı sıra yaşanan günün ihtiyaçlarına cevap vermesidir. Diğer neden ise her üretim biçimi kendi toplumsal yapısını ve kültürünü oluşturması gerekliliğindendir. Bu nedenle reddedilen ortaçağ düşüncesinin ve ideolojisinin yerine konulacak yeni bir yapıya ve düşünceye ihtiyaç kaçınılmazdır. Dolayısı ile Antik Çağ'ın örnek alınması gerekmektedir. Dönemin ideolojisini oluşturan hümanizm 17. Yüzyıla kadar devam etmiş, düşünce de akılcı ve bilimci, sanatta ise akılcı ve gerçekçi eğilimler görülmüştür. Dönem sanatçıları hem bilim insanı hem de sanatçı olarak yer almışlardır (Altunay vd., 2014, s.160).

Bu çağ her alanda olduğu gibi giyim sanatını da etkilemiş, güzele ve güzel olmaya dair kavramlar dönemin estetik anlayışı içerisinde yeniden şekillenmiştir.

Rönesans'la birlikte Realizm ve Natüralizm akımı resim sanatında nüfuzlu kişilerin portrelere konu olması, dönemin giyimleri hakkında daha net bilgilere sahip olmamıza olanak kılmıştır. Resmin gerçekçi çizimi, bir fotoğraf gibi kıyafetin yapımına dair tüm aşamaların ve detayların doğru algılanmasını, ifade edilmesini sağlamıştır. Bu dönemde nüfuzlu kişilerin portrelerini resamlara çizdirmesi bir statü göstergesi olup bugün itibarı ile bizler için yaşanan dönemim giyim modasına dair çok zengin bir bilgi kaynağının da oluşmasına da vesile olunmuştur.

Avrupa'da pek çok ülkenin ticaretin merkezi haline gelmesi ile Avrupa ülkelerinde az olan veya olmayan yeni malzemelerin uzak topraklardan getirilmesine imkân tanırken, nadide eşyaların yapımında kullanılan hammaddelerin de edinilmesini kolaylaştırmıştır. Ulaşımındaki gelişmişlik, ticaretin de genişlemesine dolayısı ile beraberinde modanın da küreselleşmesine olanak sağlamıştır. Uzak diyarlardan o bölgelere ait değerli eşyaların yanı sıra modaya dair oradan getirilen giyimdeki yenilikler de bu ticaretin diğer katkılarından. Bu ticaretle ipek kumaşlar, inci gibi değerli taşlar, el yapımı danteller ve daha pek çok değerli malzemelerin yeni moda anlayışına yönelik tasarlanan giysilerin yapımında kullanılmasına sebep olmuştur.

Örneğin İspanyol imparatorluğu, servetinin büyük bir kısmını altın, gümüş gibi değerli madenler ve kırmızı renk yapımında kullanılan kırmızı böcek ticareti aracılığı ile elde etmiştir (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 106).

Ticaret aracılığı ile diğer kıtalardan getirilen misk, öd ağacı parfüm sektörünü çeşitlendirip geliştirirken, fildişi, devetüyü, değerli hayvan kürkleri gibi malzemelerin ticaret ile daha kolay bulunuyor olması yeni giyim stillerinde bu malzemelerin daha çok kullanılması, modanın da bu unsurlarla şekillenmesine yol açmıştır.

Rönesans ile birlikte doğan bu yenedünya düzeni ve yenedünya anlayışında, toplumsal yapıdaki değişimler aristokratların yanı sıra burjuva sınıfını yaratmıştır. Ekonomik olarak güçlü olan bu yeni sınıf, aynı zamanda politik anlamda da varlık göstermiş, zengin ve zenginliği temsil eden bir sınıf olarak konumlanmıştır. Burjuva bu sınıfsal farklılığını ve zenginlik düzeyini, pek çok alanda varlığını göstererek yapmıştır. Kendini konumlandığı bu sosyal statüyü, üzerinde taşıdığı giyimin formunda, giysinin materyalinde, yüksek işçilik gerektiren hizmetin gerekliliği gibi giysinin hazırlanma şeklinde ve beraberinde kullandığı mücevherat gibi pek çok unsuru aracı kılarak ve de bu unsurları öne çıkararak yapmıştır. Nadide materyaller, pahalı kumaşlar, kürkler, mücevheratlar, yüksek işçilikli kumaşlar, elbise ve mücevher tasarımları bu sosyal statü belirleme ihtiyaçlarına cevap vermeye yönelik olmuştur.

Rönesans amblemlerin, ikonografinin ve alegorinin kullanımının çok yaygın olduğu bir dönem olup bu kullanımlar giyim sanatında da yoğun bir yer edinmiştir. Kumaş desenlerinde, işleme motiflerinde, zırh, mücevher gibi metallerin baskılarında–formlarında kullanılan bitki hayvan sembollerinin anlamlarının yanı sıra tanrı, nesne ya da renklerle metaforik anlatım aracı olarak kullanılmıştır. Çiçek formları, mitolojik unsurlar, dini karakterler kişinin dini, ahlaki ve politik duruşuna dair gizli mesajlar veren iletişim aracı olmuştur. Dönemin saraylarındaki önemli eğlencelerden biri olan maskeli balolarda kullanılan maskeler, eğlencenin yansısı diğer kültürlerle ait sembollerin de öğrenilmesine bir fırsat yaratmıştır. Tüm kültürlerde olduğu gibi bu dönemde de renkler, kişinin statüsüne vurgu yapan bir araç olarak kullanılmaya devam etmiş, gerçek kırmızı, siyah ve kırmızı, en değerli renkler sayılmıştır. Kırmızı bu dönem de gücü temsil ettiğinden, kraliyet üyeleri ve soyluların yansısı kardinal gibi ruhani dünyaya mensup kişiler için de güç ve otoriteyi temsil etmiştir. Siyahın, evrensel renk anlamının ötesinde bu dönem Protestan ve Katolik kilisesinin üyeleri tarafından tevazu ve takva göstergesi olarak kullanıldığı bir dönemdir. 16. yüzyılda siyah renk, elde edilmesi zor ve pahalı bir renk olması nedeni ile ruhani temsiliyetleri yanı sıra, satın alınması da zor olduğundan onu kullanabilenler için zenginlik göstergesi de olmuştur (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 108).

Çağın burjuvazi sınıfı, toplumsal statüsünü güçlendirecek önemli araçlardan biri olarak gördüğü giyimi, giyim modasını da olumlu yönde etkilemiştir. Şıklık adına giysilerindeki çeşitlilik, nadide taşlarla süslenmiş kumaşlar, ipek gibi değerli hammaddelerden yapılmış malzemeler, çok katmanlı giyim stilleri ile azametli görüntülere bürünme beğenileri gibi uygulamaları, bu dönemin giyim sanatına olan etkilerinden biridir.

Rönesans ile birlikte ortaçağda drapelerden oluşan giyim modası, yerini vücuda oturan giysilere bıraktığı dönemdir. Aynı zamanda gerek giysi biçiminde gerekse terzilik tekniğindeki gelişmelerin de olduğu bir dönemdir. Elizabeth dönemi hem bir giyimi oluşturan giysi parçalarının çoğaldığı hem de model çeşitliliğinin arttığı, çember tarlatan, ruff yakalar, takma kollar, iç etekler, balon erkek pantolonları, kürk astarlı pelerinler, doublet ceket ve jerkin yelek gibi dolgulu formu

giysilerin katman katman giyildiği, kıyafetlerin üzerine sayısız inci, yakut gibi değerli taşların dikilerek zenginliğin gösterildiği bir dönemdir.

Geçmiş zaman içinde meydana gelmiş olay ve olguların araştırılmasında ya da bir problemin geçmişle olan ilişkisi yönünden incelenmesinde kullanılan yöntem “tarihi yöntem” olarak adlandırılmaktadır (Kaptan, 1995; 53). Bu çalışmada araştırmanın amaçlarına ulaşması için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan tarihi yöntem, araştırma yöntemi olarak seçilmiştir. Bu kapsamda; Elizabeth dönemi erkek giyiminin özelliklerini inceleyen bu çalışma da dönem aralığına ait giyimi oluşturan her bir giysi; giysinin formu, kesimi, dikim özellikleri, süsleme özellikleri çerçevesinde ele alınmış ve giyim terminolojisi ile tanımlanmıştır. Döneme ait ressamaların çizmiş olduğu portre resimlerinden ve dönem den bugüne gelen orijinal giysilerin müzelerdeki kayıtları, bilimsel veri olarak kullanılmıştır.

Bu çalışma ile tarihin bir dönemine ait bir giyimi oluşturan her bir giysiyi, bugünün giyim sanatı alanlarında gerek tasarım sürecinde gerekse kesim ve dikim sürecinde ihtiyaç duyulacak bilgiyi içerecek bir betimleme ile tanımlayarak, giyim tasarım alanlarında, sahne sanatları alanlarında bu dönem giyiminden esinlenilerek yapılacak tasarım ve uygulamalarda rehberlik edebilecek kaynak oluşturulması amaçlanmıştır. Tablo resimlerinden giysinin biçiminin, dikim detaylarının betimlenerek giyim tarihinin anlatıldığı bu çalışma bu yönü ile de ilk kez yapılan bir çalışma olup, örnek olarak Elizabeth dönemi erkek giyimi ele alınmıştır.

1. Elizabeth Dönemi ve Giyim Modası

I. Elizabeth 1560-1590 yılları arasında İngiltere de hüküm sürmüş kraliçedir. İngiltere tarihinde 16. yüzyıl da İngiltere’yi yöneten Tudor Hanedanının üyesi olan kral ve kraliçenin çocuğu olarak 7 Eylül 1533 tarihinde Londra’da doğmuştur. VIII Henry’nin kızıdır. Bu nedenle kronolojik giyim tarihinde Tudor Dönemine ait giyimlerde VIII Henry’nin tablolarındaki resimleri örnek bilimsel kaynaklar olarak kullanılırken, Elizabeth’in tahta çıkmadan önceki dönem giyimleri de Tudor Dönem giyim modasının özelliklerini taşır.

I. Elizabeth tahta çıktığı dönemde, ülkede babasının kurduğu ve kendisinin de mensubu olduğu dini mezhep ile diğer mezheplerin süregelen mezhep çatışmaları mevcut olup, kendisi kraliçe olarak uzlaşıcı bir politika yürütmüştür. Bu süreçte Roma’dan ayrılıp bağımsızlaşmış ve milli bir kilise kurup kendisini de başına atamıştır. Kraliçe Elizabeth’in bu ruhani statüsü ile Kraliçe statüsü birlikte olduğundan giymiş olduğu giyimde, giysi unsurlarında bu durumu belirten göstergeler de taşınmıştır. Örneğin elinde dünya küresini tutması, kutsal ikonları taşıması bu nedenledir.

Kraliçe, uzak ülkelere yapılan deniz ötesi seyahatlerde tüccarları desteklemiş, verdiği bu destek ile bir taraftan tüccarlar daha zenginleşmiş olduğundan Burjuvazi sınıfının güçlenmesine de olanak kılmış iken aynı zamanda bu sınıftan aldığı siyasi destek ile tahtında, yönetimine karşı olası muhalefet odaklarına karşı da güç kazanmıştır. I. Elizabeth sanatı ve sanatçıları da desteklemiştir.

Ticaretteki bu gelişmeler pek çok alandaki olduğu gibi giyim modasına da katkıları olmuştur. Açık deniz ticareti ile İngiltere’de bulunmayan pek çok şey ve dahası coğrafi keşifler aracılığı ile elde edilen ganimetlerden inci, yakut, zümrüt gibi değerli taşların, ipek, kürk gibi değerli ve lüks giyim malzemelerinin de bolca edinilebiliyor olması, pek çok alanda olduğu gibi giyim modasında da Kraliçe Elizabeth tarafından yaratılan, desteklenen büyük değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu durum hem ülkede hem de diğer ülkelerin saraylarının imrenip özendiği “Elizabeth Modası”nın yaratılmasını sağlamıştır.

Kronolojik giyim tarihinde Elizabeth Dönemi, İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth'in tahtta kaldığı 1560-1590 yılları arasını kapsayan giyim modasını içermektedir. Moda tarihini konu edinen kaynaklarda 1590-1610 yılları arasındaki zaman "Geç Elizabeth ve Jakoben" dönemi olarak yer almakta olup (Baker, 1992; 74-77) bu dönem aralığındaki giyim özellikleri de Elizabeth dönem giyim özelliklerine sahiptir. I. Elizabeth'i konu alan tablolarda tahta çıkmadan önceki yıllarına ait giyim özelliklerinin Tudor Dönem giyim özelliklerini taşıdığı, tahta geçtikten sonra da dönemin giyim modasını kendi beğenileri ile yönlendirip kendi modasını yarattığını ve ilerleyen yıllarda bunu daha da geliştirip kendine özgü kılacak özelliklere ulaştırdığı görülmektedir. 1590 dan sonra 1610 lara kadar devam eden bu moda özellikleri, kimi yazılı moda tarihi kaynaklarında "Elizabeth" dönemi olarak ele alınmaktadır.

Rönesans'ın tüm alanlarda olduğu gibi giyim modasında da büyük değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Elizabeth'in giyinmeye, süslenmeye dair kişisel beğenileri ile yaptığı seçimler, moda olarak herkesin beğenisinde buluşmuş, hatta diğer saraylarda da takip edilen moda öncüsü kabul edilmiştir. Bu temsiliyetinde, yüzündeki çiçek hastalığından kalan cilt pürüzlerini kurşun karışımı yoğun pudra ile kaplayarak görüntüsünü tamamlaması gibi bazı kişisel sorunlarına çözüm olması için geliştirdiği giyim şekilleri dahi, ikon olarak kabul edilip kullanılmıştır.

Anne Boleyn ile VIII. Henry'in kızı olan I. Elizabeth, babası gibi giysilerinin güzelliği ve görkemi ile halkının hayranlığını kazanmaya çalışmış ve bu konuda da başarılı olmuştur. Kendisinin yönlendirilmesi ile şekillenen giysileri, yaptırdığı tablolarda görülmektedir. Giyim modasında ikon oluşunu, yaşadığı dönem de gardırobunu Londra Kulesinde sergiye açmasıyla da açıkça ortaya koymuştur (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 97).

Kızıl renkli saçları, beyaz donuk makyajı, dantelli yakaların yanı sıra saflığın sembolü olan incileri bol miktarda kullanarak, halkının mutluluğunun kendi mutluluğunun önüne koyan bakire kraliçe sembolü kullandığı göstergelerden olmuştur. Bu nedenle onun bu sembolleri ve sembol araçları dönemin giyim anlayışında öncülük etmiştir. Yoğun mücevherat, değerli kumaşlar, eşsiz işleme ve süsleme detayları giyimi üzerinden yansıttığı güç göstergesi unsurları olup en yakınındakileri de zenginliği yansıtan detaylar içeren giysiler giyme konusunda teşvik etmiştir (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 97).

İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth Döneminde Rönesans'ın etkisin en güçlü olduğu Venedik ve Floransa pek çok alanda olduğu gibi ticaretinde merkezidir. İpek kumaşların nadide giysi malzemelerinin en iyilerinin bulunduğu Venedik'te sanatın diğer alanlarında olduğu gibi giyim tasarımcılarının-terzilerinin de ilham kaynağı olacak eşyalar üretilmektedir. Bu dönemin en iyi dantelleri burada yapılmakta olup gerek desenleri gerekse kumaş dokuması ile giyim tarihi için önemli gelişmelerin ve ürünlerin yapıldığı bu dönemde dantel dokumasının da zirve yaptığı söylenebilir.

2. Elizabeth Dönemi Erkek Giyimi

2.1. Genel Görünüm, Siluet:

Elizabeth dönemi modası, Kraliçe I. Elizabeth'in beğeni unsurları etkisiyle şekillenmiş bir dönemdir. Gotik dönem sonrası toprak zengini Aristokratların yanında ticaret zengini burjuva sınıfının varlığı her alanda olduğu gibi giyim modasından da büyük etkilerin yaşanmasına neden olmuştur. İpek gibi kaliteli materyallerden yapılmış kumaşların yanı sıra altın ile dokunmuş kumaşlar bu dönemin modasındaki şıklığın ve lüksün kaynağıdır. Nadide kumaşlar, eşsiz güzellikte danteller,

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

yüksek işçilik gerektiren kesimler ve dikişler, kürk, inci, altın gibi mücevherler, eşsiz nakış işlemleri, değerli ipliklerle işlenmiş bordürler bu dönem erkeğinin şıklığının unsurları olup aynı zamanda toplumsal statüsünün de göstergesi olmuştur.

Erkek giyimi diğer birçok dönemde olduğu gibi bu dönemde, dönemin kadın giyim modasındaki pek çok unsuru ortak olarak kullanılmaktadır.

Dönem giyim silüeti, her iki cinsiyette de sert-katı formlu bir görüntü ile kurgulanmıştır. Kumaşın vücut üzerinden akışkan dökümünden öte, vücut kumaşlardan yapılmış bir kalıp içerisine yerleştirilmiş gibi görünmektedir. Bu beğeni unsuru ile tasarlanan dönem giyim modasında giyim, birkaç giysinin üst üste giyilmesi ile oluşmuş, bu hacimli detaylarla da görkemli ve azametli imaj desteklenmiştir. Üst üste giyilen giysilerin yanı sıra her bir giysi de birkaç kat kumaştan dikilmiş, üst ve dış giyimlerinde astar ve üst kumaş arasına konulan dolgulamalar/sırımlar/yorganlamalar ile katmanlılık algısı yaratılmıştır (Resim 1., Resim 2).

Resim 1. Monogrammist LP, "II. Charles" 1569 Kaynak: URL 1, 2021.	Resim 2. Alonso Sanchez Coello, "Avusturya Prensi Carlos" 1560 Kaynak: URL 2, 2021.

Bu dönem hem kadın hem de erkek giyiminde kullanılan giysi yapım malzemeleri de neredeyse aynıdır. Tüyler, kürkler, danteller, ipekli kumaşlar, işlemler, inci, altın ve gümüş gibi değerli mücevheratlarla süslemeler erkek ve kadın giyiminde ortak kullanılan malzemelerdir.

Diğer taraftan giyimi tamamlayan aksesuarlar da her iki cinsiyette ortak özellik göstermiştir. Dönemin dar kenarlı şapkası, ruff yakası, Elizabeth yelpaze yakalığı gibi aksesuar giysiler de ortak kullanılan giysilerdendir.

Dönem erkek giyiminde beden silüeti, kumaşlara yapılan pamuk dolgularla sert-formlu, zırh görünümlü bir hale getirilmiş, özellikle omuzlarda, kasık bölgesinde ve de kalçada yapılan dolgu kabartmalar ve dikim şekilleri dikkati oraya çekmiş, maskülen görüntü öne çıkarılmıştır.

Kıyafetlerdeki bu kabartmalar kesim ve dikim tekniklerindeki işlemlerle gerçekleştirilmiştir. Giysilerdeki sert, dik form, içlerine konulan dolgu malzemelerinin desteği ile sağlanmıştır. Dolgu

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

olarak içlerinde keten, çirişli keten, karton, parşömen ya da yün dokumlar kullanılmıştır (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 105).

Üst beden giysilerinde mide ve karın bölgesindeki dolgulama, vücut postürünü de öne doğru genişlemiş göbekli bir insan silueti görüntüsü kazandırılmıştır.

Özellikle 16 ve 17. yüzyıl da mide kısmı abartılacak şekilde daha fazla dolgulanarak tasarlanan ceket formuna Peascod göbek denilmiştir. Bu terimin “peacock” yani tavus kuşu kelimesinden türetildiği düşünülmekte kimi kaynaklar ise bu formu “goose belly” yani kaz göbeği formu olarak adlandırılmıştır (URL 3, 2021). Bu dolgulu şekli ile ceket formu, mide ve bel kısmı öne doğru sarkmış göbekli bir insan silueti görüntüsü sağlamaktadır (Resim 1., Resim 3., Resim 4).

Resim 3. Bartolomeo Passarotti , “Bir Şövalye ve Köpeği” 1570-1580 Kaynak: URL 4, 2021.	Resim 4. Alonso Sánchez Coello , “Avusturya Arşidükü Ernest” 1567 Kaynak: URL 5, 2021.

Bu dönem de giyimin bütününe oluşturan giysi parçalarının sayısı artmış, katman katman giyim ile görkemli bir görünüm sağlanmıştır. Her bir giysi parçası da sade tek kat bir kumaştan yapılmayıp, iç astar, dolgu malzemesi ve üst kısım gibi birkaç katman kumaşın ve malzemenin beraber dikilmesi ile tanzim edilmiştir (Resim 1., Resim 2., Resim 3., Resim 4).

Bedene giyilen doublet ceketler, jerkin yelekler ve balon pantolonlar üst kumaş ile altta bir astar arasında dolgulama ile giyimler katı, keskin ve formlu bir görünüm kazanmıştır. Ayrıca ceket ve pantolonlardaki ana parçalar kesitli çalışılmış, bu kesitlerden beyaz ipek kumaş çıkartılarak katmanlılık görünümünün etkisi arttırılmıştır.

Dönemin kadın giyiminde de olduğu gibi giysiler birbirlerine veya bir giysinin bir parçası dikiş ile dikilerek değil de ilgili bölümde karşılıklı açılmış kuşgözü deliklerden geçirilen kurdele gibi malzemeler yardımı ile bağlanarak birleştirilmiştir. Örneğin doublet ceket, belde alttaki pantolona bağcıklar yardımı ile tutturulmuş, kollar portatif çalışılmış, kolevine yine bağcıklar yardımı ile bağlanmıştır (Resim 5., Resim 6., Resim 7).

GIYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GIYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 5. "Don Garzia'nın Doublet Ceket'i" 1562 Kaynak: URL 6, 2021.	Resim 6. "Don Garzia'nın Doublet Ceketinin Teknik çizimi" Kaynak: URL 7, 2021.	Resim 7. "August Von Schsen'e ait bir giyim" 1526-1586 Kaynak: URL 8, 2021.

Giysileri veya giysilere ait parçaları birbirine bağlama için kullanılan ipek kurdelelerin ucunda altın gümüş gibi değerli materyallerden aksesuar parçalar ilave edilmiştir.

Terzilik ve kesim sanatının gelişmişliği bu dönem erkek giyiminde açıkça görülmektedir. Bedene oturan formlu giysi şekilleri, giysi biçimindeki gelişimin göstergesi olup, kol formlarının kol dirseğinin eğimine göre kesilmesi de bunun örneklerindendir. Gerek yaşanan dönemin ve gerekse Kraliçe Elizabeth'inde çok beğenerek kullandığı dantel, erkek giyiminin süslenmesinde önemli bir malzeme olmuştur. Gömlek yaka ve kol uçlarında yer alan dantel, geniş ruff yakalarda, yakalıklarda ve elde taşınan mendil çevrelerinde de kullanılmıştır.

Resim 8. Rensam bilinmiyor "Sir Walter Ralegh" Kaynak: URL 9, 2021.	Resim 9. Sanchez Coello Alonso, "Portekiz Kralı Don Sebastian" 1554-1580 Kaynak: URL 10, 2021.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Formlu kıyafetlerini ile dik ve asil bir duruş taşıyan dönemin erkek giyiminde, bu görünümü destekleyen boyun kısmına tırmanan yüksek dik yakalı doublet ceket ve jerkin yeleklerin boynunu Elizabeth Ruff'ları tamamlamış, aynı stil manşet ruff'larında da devam ettirilmiştir (Resim 8., Resim 9).

Kadın giyiminde olduğu gibi erkekler de ipek çoraplar kullanmış, bu çoraplarla zarif bacak silüetli bir görünüm sağlanmıştır. Erkek giyiminde “balon pantolon modeli” kullanımı ilk kez bu dönem kullanılan bir stil olmuştur. Özellikle genç erkek giyimlerinde balon pantolonların boyu daha kısa tasarlanarak, çoraplar yardımı ile estetik bir görüntü oluşturulduğu görülür.

Bu dönem erkeklerin bir omuzuna atarak kullandığı yalancı portatif kolları olan içi kürklü pelerinler, giyimlerdeki şıklığı ve lüksü tamamlayan bir giysi olarak kullanılmış, aynı zamanda statü göstergelerinin de önemli bir simgesi olmuştur. Pelerin dik yakaları da bu göstergelyi güçlendiren bir detay olarak değerlendirilebilir.

Değerli taşlarla ve tüylerle süslenmiş şapkaların dışında giyimin bütününde yadsınamayacak kadar fazla mücevher kullanımı söz konusudur. Omuzlarda, omuz kolyeleri, armalar, nişaneler, kılıç-kama asma kemerleri gibi mücevherlerin yanı sıra kumaşlara dikilen inciler, yakutlar ve zümrütler de dönemin şıklık ile lüks birlikteliğinin en önemli göstergelerindendir. Tüm bu detaylar, kişinin konumlandığı sosyal statüsünü belirleyen, onu konumlandıran önemli bir belirteç, bir ayıraç olmuştur. Maskülen görünüme rağmen, erkekler giyimlerinde kuştüyü, kolye ucu, küpe, nakışlı kumaş, dantel gibi kadın giyimi ile özleştirilen malzemeler kullanmıştır (Resim 8., Resim 9., Resim 10., Resim 11).

Resim 10. Francois Cloue , “Kral IX Charles”
1563

Kaynak: URL 11, 2021.

Resim 11. “Guise Dükü I. Henry”

Kaynak: URL 12, 2021.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 12. Antonis Mor, “İspanya Kralı II. Philip”
1560
Kaynak: URL 13, 2021.

Resim 13. “Mantua Dükü Vincenzo I. Gonzaga”
1587
Kaynak: URL 14, 2021

Dönemin erkek giyim modasının şıklığının savaş kıyafetlerine de yansıdığı görülür. Zırhlardaki süslemelerde kişinin gücüne ve sosyal statüsüne atıfta bulunacak özellikleri içeren detaylar kullanılmış olup, (Resim 12., Resim 13) zırhın içerisine de sırıma tekniği ile hazırlanmış dolgulu doublet ceketler giyilmiştir (Resim 14).

Resim14. Zırh altı Doublet Ceket
Kaynak: URL 15, 2021.

Dönemin erkeği için önemli bir yere sahip olan eskrim sporu, beraberinde bu sporu yaparken giyilen eskrim giyim modellerinin de tasarlanmasına sebep olmuştur. Normal giyim formunun tüm

GIYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GIYİM ÖZELLİKLERİ

özelliklerini taşıyan bu giyimde içteki dolgu kısmı, olası kılıç darbelerine karşı daha da arttırılmış, ancak giysilerin üst yüzeyleri diğer giysiler kadar şık, zarif olmaktan uzak tutulmamıştır. Bu giysilerde özellikle dekoratif sırıma tekniği ile özel desenler işlenmiş ve giysi dönemin moda ve beğeni unsurları gözetilerek hazırlanmıştır. Giyimi oluşturan her bir giysiye özgü özel desen tasarlanmış ve bu desen sırıma tekniği ile kumaşa desen kazandırılmış, giysi süslenmiştir (Resim 15).

2.2. Elizabeth Dönemi Erkek Giyimini Oluşturan Giysiler ve Özellikleri:

Her zaman olduğu gibi bu dönem modasında da giyimi oluşturan parçalar kişisel beğenilere göre farklılıklar gösterse de genel itibarı ile erkek giyimi içten dışa doğru şu giysi parçalarından oluşmaktadır.

- Üst beden kısmında içe gömlek
- Üstüne Doublet adı verilen ceket
- Doublet üzerine giyilen Jerkin - yelek
- Bacaklarda dize kadar devam eden dar kesimli pantolon ve
- Bu dar pantolonlar üzerine giyilen daha kısa boy kesimli balon pantolon
- Dizden itibaren bacaklara giyilen ipek çorap
- En üstte bedende yalancı kol kesimli pelerin olmak üzere birçok katman giysinin giyilmesi ile tamamlanan erkek giyimini ruff yakalar, kolluklar, diz fularları gibi tamamlayıcı giysi parçaları ile tamamlamaktadır (Resim 16., Resim 17., Resim 18., Resim 19., Resim 20).

Resim 16. Dönem erkek giyim modasındaki genel giysi parçaları (Köhler, 1963; 539)	Resim 17. Janssen Van Ceulen , "Buckingham Dükü George Villiers" Kaynak: URL 17, 2021.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 18. “Beyaz giyen adam portresi”
Kaynak: Kaynak: URL 18, 2021.

Resim 19. Jooris van der Straeten, “Don Juan Portresi” 1560
Kaynak: URL 19, 2021.

Resim 20. François Clouet, “Alençon ve Anjou Dükü Francis” 1572
Kaynak: URL 20, 2021.

GÖMLEK:

Dönem erkek gömleği, beden kısmında tene giyilen bir giysidir. Bugün giyilen gömleklerden çok farklı kesim detaylarına sahip bu gömleklerin en önemli farklılığı çok uzun ve geniş kol evi kesimi ve üst kısmı bol büzgülü kol kesimlerine sahip olmasıdır (Resim 18).

Resim 21. Kolevi, yaka oyuntusu ve kol ucu bol büzgülü erkek gömleği modeli Kaynak: URL 21, 2021.	Resim 22. Dantelli ve dantelsiz erkek gömlek modeli Kaynak: URL 22, 2021.

Dik yakalı, kol üstü ve kol ağzı bol büzgülü, kol atında kuş kesimi detaylı ön kısmında giyinmeyi sağlamak için derin açık yırtmaç kesimli, dizlere uzanan boyu ve de etek uçlarında yanlarda yırtmaçlı, bedende yaka kısmında ön ve arka ortası çevresinde yaka oyuntusuna verilen büzgüler yardımı ile gömlek genişliğine verilmiş bolluk payları ile gömleğe “bol kesim” özelliği kazandırılmış gömlek kesimleri kullanılmıştır (Resim 21., Resim 22).

Bu döneme belirgin görülen moda özelliklerinden biri de kol ağzı ve yaka uçlarında yer alan dantelli fırır detaylarıdır.

Kimi modellerde yakaya ve manşete kolalı dantelli fırır konulmamış, gömlek üzerine giyilen doublet ceket ve jerkin yeleğin yaka kısmının üstüne çeşitli genişliklerde çalışılmış ruff yakalar takılarak süslenmiştir.

Bu dekorlama kimi zaman portatif hazırlanan yakalık ve kol ağzı manşet ile yapılırken, çoğu zaman kol ağzı ve yakaya dikişle eklenmiş uçları dantelli fırır detayların yer aldığı görülmektedir (Resim 23., Resim 24).

Resim 23. Anthonis Mor van Dashorst, “Bir Erkek Portresi” 1561 Kaynak: URL 23, 2021.	Resim 24. Anthonis Mor van Dashorst, “Sir Henry Lee” 1568 Kaynak: URL 24, 2021.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Yakanın dik kısmı yüksek bir kesime sahip olup, nişasta kolası ve özel pirinç kalıplar yardımı ile ütülen bu dantelli fırırlar, gömleğin üzerine giyilen dik yaka kesimli doublet ceketin yakasından da yukarı, dışarıya çıkartılarak kullanılmış, böylelikle genel görünümün şık bir detay ile göze çarpmasına aracı kılınmıştır.

Gömleğin ön bedeninde yaka açıklığındaki yırtmaç derin bir kesim ile bel hattına kadar inmekte, boyunda yaka, önde üst üste getirilip, altın-gümüş gibi değerli maden aparatlarla süslenmiş ipek kordon ip yardımı ile bağlanmıştır. Gömleğin kesimi bol olduğundan bu üst üste binme ile öndeki yırtmaç açıklığı görünümü kapatılmıştır.

İpek gibi değerli kumaşlarla hazırlanan gömleklerin uç kısmına takılan danteller de ipekten dokunmuş, kimi zaman da altın ipliklerle süslenmiştir.

DOUBLET CEKET

15., 16. ve 17. Yüzyılda pek çok ülkede giyilen “doublet” (dar kesimli bedene oturan göbek kısmı dolgulu-yastıklı ceket) erkek ceketini olarak giyilmiştir. Erkek giyiminde gömlek üzerine giyilen doublet ceket, dolgulama, sıırma ya da diğeri adı ile yorganlama tekniğı ile dolgulanarak formlu görünüm kazandırılmış bir üst beden giysisidir.

İçteki astar ile üst kumaş arasında dolgu malzemesi ile dolgularan bu giysi hem kişiyi sıcak tutmuş hem de dönemin beğenilen sert, katı formlu, öne doğru hafif göbekli erkek silüetinin de oluşturulmasına da yardımcı olmuştur (Resim 25).

Resim 25. Döneme ait Doublet Ceket
Kaynak: URL 25, 2021.

Bedeni sıkıca saran dolgulu ceket ve yeleklerin kol evindeki dilimli kol evi apoletleri bir taraftan bağcıklarla tutturulan kolları gizlerken diğeri taraftan da formlu sert ve keskin silüeti de tamamlayan bir unsur olarak düşünülmüştür. Omuzdaki bu dilimli formlar kimi zaman çok küçük kesitlerle tasarlanırken kimi modellerde daha büyük bir ölçü ile düşünülmüştür (Resim 26., Resim 27., Resim 28).

Bazı modellerde kuplu bir kesime sahip bu ceketlerin boyu arkada, arka bel çizgisinde düz, ön kısmında ise V korsaj kesimlidir. Kimi zaman doublet ceketlerin etek uçlarına omuzlardaki kanatlı apolet parçalarına benzer dilimli parçalar dikilerek model tamamlanmıştır.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 26. Üç farklı modelde Doublet Ceket Kaynak: URL 26, 2021.	Resim 27. Kol üstü ve etek ucu dilim formları Kaynak: URL 27, 2021.	Resim 28. Kol üstü ve etek ucu dilimli formlarla tasarlanmış Doublet ve Jerkin modelleri Kaynak: URL 28, 2021.

Burada dikkat edilen unsur, omuzdaki kumaş aparatının dilimlenme şeklinin aynısının ceketin bel kısmında da aynı şekilde çalışılmasıdır (Resim 26., Resim 27., Resim 28). Bel de yer alan bu dilimler, bir taraftan giysiyi süslerken diğer taraftan da içte bağcıklar yardımı ile bele bağlanan pantolon belinin detaylarını örtmektir.

Önden boydan boya sıkı sıkı yerleştirilmiş el yapımı veya değerli taşlardan tasarlanmış düğmeler, ceketin bedene sıkıca oturmasını ve düzgün durmasına yardımcı olmaktadır. Bazı modellerde arka ortasında bu şekilde sık aralıklarla yerleştirilmiş sıralı düğmeli kesimler de görülebilmektedir. Ceketin yakası, boyuna tırmanan yüksek kesimli dik yaka olup, kolları ise portatif tasarlanmıştır. Bu dönem kadın kıyafetlerinde olduğu gibi kollar bedene, kol evi ve kol oyuntusuna dikilen uçları değerli madenlerle süslenmiş ipek kordon veya kurdelelerin karşılıklı bağlanması yardımıyla tutturulmuştur. Omuz kısmında kol evine “kanatlı kol evi apoleti” dikilmiş olup bu apoletler hem giysiyi dekorlamış hem de dik omuz formu ile giyime ve kişiye azametli bir görünüm kazandırmıştır. Bu apoletler aynı zaman da bağcıklarla kola bağlanan kolların, kola bağlandığı alanı örtme, gizleme görevi de görmüştür.

Kol evi apoletleri, düz bir formla omuzun şekline göre kesilebildiği gibi beldeki dilimli kesit formu ile uyumlu olacak şekilde dilimlenerek tasarlanabilmiştir. Beldeki dilimlerin kesim formuna uyum sağlamak amacı ile aynı kesim şekli ile kesilmiş, giysinin bütününde uyumlu kompozisyon sağlanmıştır.

Kol kesimleri, günümüz kol kesimlerinden farklılık göstermekte, kolun doğal eğimi kol bıçkisine aktarılmış, dolayısı ile kollar eğimli kesilmiştir (Resim 29., Resim 30).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 29. Kol Kesim Modelleri Kaynak: URL 29, 2021.	Resim 30. Dönem Kol formu Kaynak: URL 30, 2021.

Resim 29’da, çeşitli kol formlarında görüldüğü üzere bileğe oturan geniş manşetli kol modelleri yanı sıra iki adet iç içe çalışılmış yalancı kol formunda kolların da kullanıldığı görülmektedir. Bu kol modellerinden bazılarında, ön kısımda boydan boya açılan yırtmaç ve bu yırtmaç arasından çıkarılan beyaz ipek kumaşın dışarı taşırılması ile model oluşturulduğu görülmektedir. Kimi modellerde ise boyda boya açılan bu yırtmacın kenar kısımları değerli ipliklerle dokunmuş dar şerit dokumlarla süslenmiş, yırtmaç ara ara değerli mücevher düğmelerle-broşlarla tutturulurken içinden beyaz ipek gömlek dışarı çıkarılarak görsel zenginlik kazandırılmıştır.

Kollar kol evine dikilmemiş, kola ve kol evinde karşılıklı gelecek şekilde dikilmiş şeritler yardımı ile birbirine bağlanmışlardır. Bu aynı zamanda giysinin formlu kullanımında giyinen kişiye rahat hareket etme kolaylığı da sağlamıştır.

Doublet ceket kolsuz da kullanılmış olup, gömleğin üzerine giyildiğinden gömlek kolları açıkta kalmıştır.

İpek düz kumaşların yanı sıra kadife gibi kumaşlarla çalışılan bu ceket, çok zengin çeşitlilikte dekorlarla süslenmiştir. Kimi zaman üst kumaş ve astar kumaş arasına konan dolgu enine çizgilerle sıraya yapılarak dekorlanmış, kimi zaman ise kup kesim yerlerine veya daha fazla sayıda boyuna gelecek şekilde yerleştirilen işlemli dar dokuma bordürlerle süslenmiştir. İpek iplik ve işlemlerle hazırlanan bu bordürler kol da ve pantolon dilimlerinde de kullanılarak kıyafetin tasarımında bütünlük sağlanmıştır (Resim 31).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 31. İpek, metal iplik işlemeli bordürlü ve örme düğmeli Doublet, 1580
Kaynak: URL 31, 2021.

Bazı modeller de ise pantolonlarda olduğu gibi ceketin ana parçalarına boyuna açılan yırtmaç kesitlerin içerisinden, beyaz ipek kumaş dışarı çıkartılarak katmanlılık görünümünün etkisi arttırılmıştır.

Dönemin bu ceket modasında altın iplik ve nakış işlemlerle tasarlanan modellere de rastlanır. Düz renk kumaş üzerine altın iplik ve renkli ipek ipliklerle giysinin formuna uygun kompozisyonlarla tasarlanan nakış desenleri, işleme teknikleri ile kumaşa işlenmiş, kumaş desenlendirilmiş, giysi süslenmiştir. Giysinin kesim kenarları ise altın ipliklerle dokunmuş harçlar yardımı ile belirginleştirilmiş, düğmeler ise ipek ipliklerle elde örülmüş veya işlenmiştir (Resim 32).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 32: Nakışlı, Altın İplikli harçlı Doublet Ceket. 1600
Kaynak: URL 30, 2021.

Dönemin erkek giyiminde ve doublet ceketin yapımında saten, kadife, altın ipliklerle dokunmuş kumaşların yanı sıra deri malzemesi de kullanılmıştır. Doublet ceketlerde, deriye dekoratif kompozisyonlarla çentikli kesitler açılmış, böylelikle giysi süslemede yeni bir stil oluşturulmuştur (Resim 33).

Resim 33. Deri Doublet Ceket Parçası. 16 Yy.
Kaynak: URL 32, 2021.

JERKİN

Doublet adı verilen ceketler tek kullanıldığı gibi ceket üzerine aynı forma kesilmiş ve yine dolgulanmış jerkin (dar kesimli bedene oturan dolgulu-yastıklı kısa yelek) adında bir yelek giyilerek te kullanılmıştır. Bazı tablolarıda daha rahat bir kullanım için gömlek üzerine kolsuz olan jerkin'in tek giyildiği görülmektedir.

Jerkin yelek, boyu arkada bel hattında biten önde ise hafif ve korsaj şeklinde kesilmiş uçlarına dilimli parçaların ilave edildiği, boyuna göğüs pensleri hizasında uygulanmış kuplar yardımı

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

ile bedene oturan, dar bir silüetin oluşturulduğu giysidir. Kol üzerinde kol evinde, omuz alanında dolgulanmış apoletler yardımı ile erkek giyimindeki sert, formlu dik silüetle bütünlük oluşturulmuş, bu görünüm dik yaka kesimleri ile de tamamlanmıştır (Resim 34). Giysinin tüm kenar kesimleri metal iplikler (gümüş, altın veya ipek) ile dokunmuş şık harçlar yardımı ile boydan boya süslenmiştir. Ön ve arka bedendeki kup kesit çizgisinin üstüne de bu harçlardan veya daha geniş dokuma şeritlerle süslenerek belirginleştirilmiştir.

Resim 34. İki Jerkin Modeli (Norris, 1997; 400)

Jerkin yeleğin kapaması, önde boydan boya sıkı bir aralık ile yerleştirilmiş düğmelerle yapılmış olup, bu tasarım aynı zamanda giysiyi dekorlayan, süsleyen bir unsur da olmuştur. Kimi Jerkin'lerde arka ortasının parçalı çalışıldığı ve karşılıklı açılan metal deliklerden geçirilen şık bağcıklar yardımı ile çapraz bağlanarak bir araya getirildiği, bütünleştirildiği görülmektedir (Resim 35).

İpek, kadife gibi kumaşlardan yapılan Jerkin yelek, düz renk ipek bir astar kumaş ile astarlanmış, iki katman arası ise pamuk vb. malzemelerle dolgulanmış, böylelikle giysi formlandırılmıştır.

Doublet cekette olduğu gibi jerkin yelekte de bel etek ucundaki kesitli parçaların formları ile kol üstünde kol evi apoletindeki parçaların kesit şekilleri birbiri ile uyumlu olacak şekilde kesilmiştir. Örneğin daha küçük, daha büyük dilimler veyahut uçlarda üst üste bindirilmiş detaylarında kullanıldığı görülmektedir (Resim 35).

Jerkin yelek, doublet ceket üzerine giyildiğinden, omuz başlarındaki apoletleri daha dolgulu, kabartılmış ve sert bir görünümündedir.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Üst giyimlerinden biri olan jerkin yeleğin deriden de çalışıldığı görülmektedir. Kumaş jerkin yelek silüetlerine benzer modellerde tasarlanan deri jerkin'lerde, deriye bir desen oluşturacak şekilde atılmış kesit çentiklerle bu giysi süslenmiş, modellendirilmiştir (Resim 36., Resim 37).

PANTOLON

Elizabeth döneminin erkek pantolonları, giyim tarihinde başka bir tarih aralığında görülmemiş kesim, dikim ve görsel özelliklere sahiptir. Birkaç katmandan oluşan bu alt beden giysisi görüntüsü ile ilk defa bu dönemde tasarlanmış ve kullanılmıştır. Kalçalarda balon pantolon görüntüleri ve önde genital bölgenin kabartılarak öne çıkarılması ile tamamlanan bu giysi modeli, içte çorap pantolonlardan oluşan bir katman üzerine, dilimli kabartma tekniği ile hazırlanmış ikinci bir katın giyilmesinden oluşan bu pantolonlar, çok kısa ve diz üstü boyu gibi farklı boylarda kullanılmıştır (Resim 38., Resim 39).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 38. Jakob Seisenegger , “Tirol Arşidükü Ferdinand” 1548 Kaynak: URL 36, 2021.	Resim 39. Alonso Sánchez Coello , “Don Fernando” 1577 Kaynak: URL 37, 2021.

Bu dönem erkek giyiminde kullanılan pantolonları, genel hatları birbirinden farklı iki stilde tasarlanmış ancak birbirinden farklı kesim ve dikim detaylarına sahip olmakla birlikte, dönemin hacimli ve kalıp gibi katı formu korunmuştur (Resim 40., Resim 41., Resim 42).

Resim 40. Venedik Stili ve Slops Stil pantolon modelleri (Kohler, 1963; 529)	Resim 41. Venedik Stili pantolon modeli teknik çizimi Kaynak: URL 38, 2021.	Resim 42. Slops Stili pantolon modeli teknik çizimi Kaynak: URL 39, 2021.

Birinci stil olan balon şeklindeki pantolonlar “bacaklık”, “bol üstlük” ya da “üst bacak çorabı” gibi çeşitli isimlerle isimlendirilmiştir (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 100). Bu pantolon modeli üst üste giyilen birkaç parçadan oluşmuştur (Resim 43). Altta bacağın üst bölümünde, dar kalçaya ve bacağına oturan pantolon-çoraplar giyilmiş, bunun

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

üzerine ise dilimli bir kesime sahip olan balon kısmı giyilmiştir. Bacağın baldır kısmına da giyilen çoraplarla pantolon giyimi tamamlanmıştır.

Resim 44'te görüldüğü üzere, üst parça olan dilimli kesime sahip balon pantolon parçasının altında, düz renk kumaştan bir pantolon kısmı daha yer almaktadır. Bu kısım bacağa oturmakta ve boyu diz altı hizasında bitmektedir. Bacakların baldır kısmına çorap giyilmiş bu çoraplar alt pantolon boyunun bittiği dizin üstünden de yukarı çıkarılarak bu alt pantolonun paça kısmını örtmüştür. Çorapların bu kısmı alt pantolona tutturulurken diz altından da ipek bir fular, çorabın etrafından döndürülüp yanda fiyonk şeklinde bağlanmış böylelikle çorap sabitlenmiştir.

Resim 43. Balon Pantolon Katmanları Kaynak: URL 40, 2021.	Resim 44. Giovanni Battista Moroni , “Gian Gerolamo Grumelli” 1560 Kaynak: URL 41, 2021.		

Slops adı verilen pantolonun balon şeklindeki üst kısmı ise; pantolon için düşünülen bolluk payı dilimlere ayrılmış, bu dilimlerin kenarları biye kumaşlar ve harçlarla tek tek temizlenmiş, her bir dilimin üstü altın gibi değerli ipliklerle dokunmuş dar şerit dokuma bordürlerle süslenmiş ya da alana uygun nakış teknikleri ile işlenmiş, dilimlerin arasından ise, bol kesimleri ile işten dışarı çıkartılmış-fişkırılmış hissi veren tercihen beyaz renk ipek kumaş ile dolgulanmıştır (Resim 44., Resim 45., Resim 46., Resim 47).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

<p>Resim 45: Balon Pantolon, 1545 Kaynak: URL 42, 2021.</p>	<p>Resim 46. Slops (Norris, 1997;403)</p>	<p>Resim 47. Slops (Kohler, 1963; 544)</p>

Balon pantolonlar çeşitli boylar da kesilmiş (Resim 48), kimi modellerde bu balon kısmın altında dar kesimli alt pantolon kısmının giyilmeyip, direk çorap üzerine giyilerek kullanıldığı görülmektedir (Resim 49., Resim 50).

<p>Resim 48. Balon Pantolon Modelleri ve Codpiece Kaynak: URL 43, 2021.</p>	<p>Resim 49. Lucas van Valckenborch, "Arşidük Matthias" 1579 Kaynak: URL 44, 2021.</p>	<p>Resim 50. Bir Portre "George Delves", 1542 Kaynak: URL 45, 2021.</p>

Pantolonların ön kısmındaki kapama kısmında ise; özellikle dolgu kumaş ile kabartılıp öne çıkarılan genital bölgede, bağcıklar yardımı ile pantolona tutturulan "codpiece" (bir tür kese) adı verilen parça kullanılmıştır. Bu parça dönem giyiminde "güç imajını" desteklemek için kullanılan detaylardan biri olup, maskülen görünümü de güçlendirmiştir (Resim 45., Resim 49., Resim 50).

Elizabeth döneminin sonlarına doğru, yani 16.Yüzyılın sonu 17. Yüzyılın başlarında giyim modasında, pantolonlarda stil olan Venetian Breeches ya da kısaltılmış adı ile Venedik stili pantolonlar 16 ile 18. Yüzyılda denizci Venedikliler tarafından kullanılmış pantolon modeli olup, zamanla "diz pantolonu" adı ile anılmıştır (URL 46, 2021).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Bu modelde, bel kemerinde geniş kırma pilileri ile bolluk kazandırılan pantolonların boyu dize kadar uzamakta, paça ağzı dar kesilmiş kimi zaman ise belden itibaren bol kesilmiş paça genişliği dizde ucu fiyonk şeklinde uzunca kesilen bir kuşak yardımı ile diz ölçüsü kadar kırma pililer yardımı ile toplanmış, yanda ise bağlanarak bacağa oturtulmuştur. İlk başlarda kemerlerle bele tutturulan pantolonlar, zamanla düğmelerle önden iliklenen ve paça uçlarında da düğme yardımı ile bacağa giymeyi kolaylaştıran giysi araçları ile tamamlanmış, süslenmişlerdir. Bu pantolonların hacimli formu sadece bol kesime sahip olmaları ile değil de içlerine de tarlatan gibi form verme amacına yönelik, astar kumaşlardan hazırlanmış dolgulu bir dolgu pantolon giymeleri ile sağlanmıştır.

Slops stili pantolonların balon kısmı bu modayı kullanan ülkelerde detaylarda farklılıklar göstermiştir. Örneğin Fransa’da balon kısmının şişkinliği küre şeklinde olacak kadar kabartılarak kullanılmış ve altından alt bacağa giyilen pantolon kısmı giyilmeden, sadece çoraplarla kullanılmıştır.

Fransız stilinde balon kısmının bu kadar kabartılarak kullanılması İngiltere’de rahatsızlık yaratmış “çirkin pantolon” olarak tanımlanmış ve 1542 de çıkarılan bir yasa ile pantolonunu bu kadar kabarık kullananlar cezalandırılmıştır (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil, 2013; 101).

PELERİN

Dönem erkek giyiminde omuzlara atılıp görkemli ve azametli görüntüyü tamamlayan pelerinler, çok şık tasarımları ile göze çarpmaktadır. Boyu kalça hizasında biten bu pelerinler tam daire kesimli olup, yalancı kollarla beraber tasarlanmış, böylelikle giyilecekmiş, giyiliyormuş gibi bir algıyı desteklemiş, aynı zamanda güçlü görünmeyi destekleyen hacimli giyim görüntüsü daha da öne çıkarılmıştır. Dik yaka çalışılan pelerinin iki yaka ucuna geçirilen ipek sicim yardımı ile giyilmiştir. Bir omuza atılan pelerinin bu sicimleri, çapraz yöndeki kolun altında kol altında bağlanmış, bu sayede pelerin vücut üzerinde taşınabilmektedir.

Resim 51. Pelerin Kesimi (Köhler, 1963;547)	Resim 52. Sofonisba Anguissola , “Prens Alessandro Farnese” 1560 Kaynak: URL 47, 2021.	Resim 53. “William Herber”1561 Kaynak: URL 48, 2021.

GIYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GIYİM ÖZELLİKLERİ

Pelerin, çift yönlü çalışılmış olup kimi zaman iç astar ipek bir kumaş veya kadifeden yapılmış hatta değerli kürklerle dahi astarlanabilmiştir. Bazı modellerde ise yaka, ön ortası ve etek ucu çepeçevre kürkle çerçeve şeklinde süslenmiş, kimi zaman da bu alanlara değerli ipliklerle dokunmuş bordür veya bordür şeklinde işlenmiş nakışlar uygulanarak süslenmiştir (Resim 51., Resim 52., Resim 53., Resim 54., Resim 55).

Resim 51’de görüldüğü gibi bazı pelerinler görselde geometrik olarak dilimlenip bu kesit bölgelerinin üstüne de şerit şeklindeki bordürler eklenerek daha da dekoratif hale getirilmiştir.

Resim 54. Bir Pelerin Kaynak: URL 49, 2021.	Resim 55. Don Garzia'ın Pelerini ve Kolları Kaynak: URL 50, 2021.

GIYİMİ TAMAMLAYAN GİYSİLER

Çorap:

Erkek Giyiminde pantolon giysisinin bir parçasını oluşturan çoraplar ipek ve yünden yapılmış, boyları ise bacağın üstüne giyilen pantolon modeline göre değişmiştir. 56 numaralı resimdeki modelde görüldüğü üzere, bacak kısmında altta giyilen pantolonlar kullanılmadan, sadece balon pantolon giyilerek tasarlanan bu modelde pantolon boyu çok kısa tercih edilirken, bacağı giyilen çoraplar tayt işlevi görmüştür.

Resim 56. Francois Clouet, "Kral IX Charles" 1563 Kaynak: URL 11, 2021.	Resim 57. "Bir Dük" 1572 Kaynak: URL 41, 2021.	Resim 58. Bartolomeo Passarotti, "Bir Şövalye ve Köpeği" 1570-1580 Kaynak: URL 4, 2021.	Resim 59. John de Critz, "İngiltere Kralı I. James" 1570-1580 Kaynak: URL 51, 2021.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Ancak Resim 57., Resim 58. ve Resim 59’da görüldüğü üzere, bacak kısmında önce alt dar pantolon parçası, üstüne de balon pantolon parçası giyilen modellerde çoraplar dize kadar uzanmış, dizi aşıttan sonra pantolonun paça kısmını da örtmüş, bu bölgede pantolona dikiş ile tutturulan bu çorapların baldır kısmında daha net durması ve de aşağı sarkmaması için diz altından bacağa ipek bir fular-kuşak bağlanmıştır. Bu fular yan tarafta şık bir fiyonk yapılarak aynı zamanda genel görünümü de süslemiştir.

Ruff:

Ruff (kolalı, dantelli portatif giyim süsleme giysisi), Elizabeth Dönemi giyim modasında hem kadın hem de erkek giyiminde, giyimi süslemek için kullanılan bir aksesuar giysidir. Giyim tarihinde ilk defa bu dönem görülen bu giysi parçası kol uçlarında ve boyunda kullanılmıştır.

Elizabeth Döneminde kullanılan ruff’un ilk kez İspanya Prensesinin guatrlı boynunu gizlemek için terzileri tarafından tasarlandığı, onun bunu kullanması ile de moda olduğu bilinmektedir (Erol,2011; 94).

Elizabeth Döneminin başlarında hacimsel olarak daha küçük ruff’lar kullanılırken 1600’lü yıllara doğru daha geniş hacimli kesildikleri görülür (Resim 60., Resim 61).

Resim 60. İki Ruff Modeli (Köhler, 1963;730)	Resim 61. Robert Peake the Elder, “Sir Charles Cornwallis” 1610 Kaynak: URL 52, 2021.

Ruff, yakalık ve manşetlik şeklinde giyimin üzerine takılırken, ruff gibi kola yardımı ile ondüle şeklinde şekillendirilmiş gömlek yakasına dikilmiş dantel fırır yakalar da ruff olarak anılmıştır (Resim 62., Resim 63).

Ruflar sadece dantelden yapılabildiği gibi sade ipek organze veya organze-dantel ikilisinden oluşan malzemelerden de dikilmiştir. Düz ipek bir kurdele şeride kırma pili yardımı ile tutturulan danteller, nişastalı sudan geçirilip ruff için tasarlanmış “pirinç ruff maşa ütüler” ile ütülenerek şekillendirilmiştir (Resim 64). Kimi modellerde uçlarına inci dikilerek, zenginlik kazandırılmıştır. Giyim tarihinde “Jakoben” dönemine kadar kullanılan bu “dikim giyim aksesuarı”, görkemli, zengin statünün önemli göstergelerinden biri olmuştur.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 62. Gümüş ruff fırır ve boyuna takılan ruff yaka (Köhler, 1963; 722).	Resim 63. François Clouet, "Kral IX Charles" 1570 Kaynak: URL 53, 2021.	Resim 64. Ruff ütüleme araçları (Köhler, 1963; 724).

2.3. Ayakkabılar:

Dönem ayakkabı formlarında düz ve hafif topuklu ayakkabılar görülmektedir.

Pantolon ve bedendeki dilimli kesitler ve bu kesitlerin içerisinde beyaz ipek kumaşın çıkarılması ile uygulanan dekorlama tekniği, dönemin ayakkabılarında da kullanılmıştır. Bu dönem tasarlanan erkek ayakkabıları Tudor dönem ayakkabılarına nispeten hafif sivri bir forma sahiptir (Resim 65., Resim 66). Dönemde çok alçak topuklu ayakkabıların yanı sıra diz kadar uzanan dizin üstüne bir jartiyer parçası ile tutturulan çizmeler de kullanılmıştır (Resim 67., Resim 70).

Resim 65. Jakob Seisenegger "Tirol Arşidükü Ferdinand" 1548 Kaynak: URL 36, 2021.	Resim 66. "Suffolk Kontu Thomas Howard" 1598 Kaynak: URL 54, 2021.	Resim 67. Antonis Mor, "İspanya Kralı II. Philip" 1560 Kaynak: URL 13, 2021.

Ayağın üst kısmını kapatan formların kullanıldığı bu dönemde, yüksek konçlu ayakkabılar da görülmektedir (Resim 66., Resim 69). Düz formlu ayakkabıların alt kısmı, kalın köseleden dikilmiş üst kısmı ise deri veya kumaş malzemeye küçük kesit boşluklar-yarıklar açılmış ve arasından da giysilerde olduğu gibi kumaş dışarı çıkartılmıştır. Ayakkabıların üst kısmı değerli taşlarla, mücevheratlarla, tokalarla süslenmiştir. Bu dönem hafif topuklu ayakkabı modellerine de rastlanır (Resim 66., Resim 69).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 68. Yırtmaçlarla dekorlanmış dönem ayakkabı modeli (Norris, 1997; 457)	Resim 69. Dönem Ayakkabı modelleri (Kohler, 1963; 759)	Resim 70. Dönem çizme Modeli (Kohler, 1963; 761)

2.4. Şapkalar:

Dönem de Tudor Dönemi Şapkaları yanı sıra döneme özgü sert formlu yeni model şapka tasarımlarının da kullanıldığı görülmektedir. Tudor Dönem şapkaları kafada hafif yana eğimli, ince yuvarlak kenarlıklı ve tepe kısmı da sertleştirilmeden kumaşın kendi hareketi ile bere şeklinde bir görünüme sahiptir (Resim 71). Kenarlık üzerine dikilen inci, mücevherat ile süslenen bu şapkanın bir kenarına tüy takılarak-dikilerek model tamamlanmıştır. Dönemin sert formlu olmayan, diğer şapka modelleri de Tudor Döneminin şapkaları gibi, silüet daha hareketli, kumaşın dökümü ile kendiliğinden şekillenmiş hissi yaratan modellerinde tasarlandığı, kullanıldığı görülmektedir. Bu şapkalar, kadife, tafta gibi kumaşlardan dikilmiş olup, yuvarlak kenarlı formlara sahiptir. Şapkaların üstleri kunduz kürkleri ile süslenmiştir (Resim 71., Resim 72). Dönemin diğer bir şapka modeli de sert ve dik formlu görünüme sahip şapkasıdır (Resim 74). Bu şekli ile giyim tarihin de kalot kısmı sert ve dik olarak tasarlanan ilk şapka modeli sayılabilir. Bu şapka formu dönem kadın giyiminde de kullanılmıştır.

Kadife, tafta gibi kumaşlardan dikilen bu şapkanın kalot kısmı çan biçiminde kesilmiş, kenarlığı dar ve yuvarlak olan bu şapkada çeşitli süsleme unsurları da kullanılmıştır. Şapkanın kalot kısmını oluşturan her bir parçanın dikiş birleştirme kesitlerinin üzerine kullanılan dekoratif harçlar, her bir dilim kesitin içerisine açılmış kesitler ve de ön kısmında klipsler yardımı ile tutturulmuş tüyler aracılığı ile dekorlanmıştır (Komşuoğlu, 1986; 176).

Resim 71. Tudor Stili Şapka (Norris, 1997; 447)	Resim 72. Dönemin şapka formlarından iki örnek (Kohler, 1963; 728)	Resim 73. Dönemin şapka formlarından bir örnek (Kohler, 1963; 729)	Resim 74. Dönemin dik formlu şapkası (Kohler, 1963; 731)

2.5. Saç Tuvaleti ve Sakal

Dönem erkeği saçlarını tercihen kısa kullanmıştır. Saçın kendi doğal yapısı ile şekillendirilen bu saç modelinde, saçlar arkaya doğru taranıp hafif yandan kabartılmıştır (Resim 75., Resim 76). Kısa saç kullanımının yanı sıra boyu kulakları kapatacak uzunlukta kısa küt modellerde görülmektedir (Resim 77).

<p>Resim 75. Kısa Saç Modelleri (Köhler, 1963; 721-722)</p>	<p>Resim 76. Arkaya taranmış saç modeli ve saç, sakal (Köhler, 1963; 725)</p>	<p>Resim 77. Kısa küt saç modeli (Köhler, 1963; 730)</p>

Dönemin erkeği sakal kesimini de birkaç şekilde kullanmıştır. Çoğunlukla yüz traşlıdır. Kimi zaman traşlı yüz ile ince bıyık beraber kullanılırken (Resim 78), çenede sakal ve bıyık ikilisi de kullanılan modellerdendir (Resim 76). Ayrıca sakalın uç kısmında yapılan model ile sakalın; kimi zaman sivri kimi zaman da ucu ikiye ayrılarak kullanıldığı da görülmektedir (Resim 79., Resim 80).

<p>Resim 78. Yüz traşı (Kohler, 1963; 726)</p>	<p>Resim 79. Dönem sakal modeli (Kohler, 1963; 723)</p>	<p>Resim 80. Dönem sakal modeli (Kohler, 1963; 723)</p>

Bu dönem de, pek çok alanda olduğu gibi giyim modasında da ikon kabul edilen II. Elizabeth'in giyime dair beğenileri ve seçkileri hem kadınlar hem de erkekler tarafından büyük bir gururla taklit edilmeye çalışılmıştır. I. Elizabeth'in genç yaşta geçirdiği çiçek hastalığı sonrası yüzünde meydana gelen pürüzleri beyaz kapatıcı bir maske ile kapatması ve onun üzerine de canlılık getirmek için yanaklarına allık ve dudaklarına renklendirici sürmesi hem kadınların hem de

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

erkeklerin de kullandığı bir makyaj olmuştur. Erkeklerin, onunki kadar yoğun ve kalın olmasa da yüzlerine pudra, yanaklarına allık ve dudaklarına da renklendirici sürdükleri bilinmektedir.

2.6. Aksesuarlar

Elizabeth Dönem erkek giyimini “eldiven”, “kılıç taşıma kemerleri” ve “mendil” gibi aksesuarlar tamamlamıştır.

Eldiven: I. Elizabeth döneminde hem erkek hem de kadın giyiminin ortak kullandığı aksesuarlardan biri de eldivendir. Çoğu zaman ele giyilmeden elde tutularak taşınan eldivenler, deri ve kumaş malzemenin yanı sıra dantel ve altın ipliklerle işlenmiş nakışları ile giyimi tamamlayan önemli aksesuarlardan biri olmuştur (Resim 81., Resim 82). Üzerinde işlenen her nakış motifinde bir tablo inceliğinde kompozisyonların yer aldığı eldivenler, ele geçirilen kısmın devamındaki bilek kısmından dirseğe kadar çan şeklinde devam eden bir kesim şekli ile tasarlanmışlardır. Böylelikle beden de giyilen gömlek, ceket gibi giysilerin manşet kabarıklığı düşünülerek eldivenin bilekten sonraki çan şeklindeki kol bölgesinde, giyimi kolaylaştıracak şekilde “bolluk kesimi” verilmiştir.

Resim 81. Döneme ait bir eldiven modeli Kaynak: URL 55, 2021	Resim 82. Döneme ait bir eldiven modeli Kaynak: URL 56, 2021	

Mendil: İpek, kenarları dantel işlemi bu aksesuar portrelerde elde avuç içinde aksesuar olarak taşındığı görülmektedir.

Kılıç Taşıma Kemerleri: Kılıç, erkek giyiminde önemli aksesuarlardan olup büyük bir özenle hazırlanan giyimin formuna uygun bir şekilde tasarlanan deri kemerlerle belde taşınmıştır (Resim 80). Bele sarılan kemerin, yanda kalça üzerine sarkan kısmının ucuna “sward garriage” adı verilen kese formuna benzer deri bir parça tasarlanıp ilave edilmiş, kılıç bunun içerisinden geçirilerek, kılıcın daha güvenli bir şekilde taşınması sağlanmıştır (Resim 80., Resim 81). Kimi kılıçların bacağa giyilen slops stili balon pantolonlarının kabarık formlarının içindeki dolguya bir iğnenin iliştilmesi şeklinde iliştilerle te taşındığı da görülmektedir (Resim 82).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 83. Alonso Sánchez Coello, "Avusturya Arşidükü Ernest" 1580 Kaynak: URL 57, 2021.	Resim 84. Kılıç Askısı (Norris, 1997; 408)	Resim 85. Slops Pantolon ve kılıç (Köhler, 1963; 577)

2.7. Mücevherler:

Dönemin Erkeği giyiminde, kadın giyimindeki gibi çokça mücevherat kullanmaktadır. Gerek kumaşlardaki dokuma ipliklerinde, gerek kumaşları işlemler de kullanılan altın gümüş ipliklerin, inci dizilerinin yanı sıra erkekler giyimlerinde şu mücevherleri kullanmışlardır.

- Omuz kolyeleri ve broşlar,
- Kılıç kemer mücevherleri,
- Kılıç kama mücevherleri,
- Ayakkabı ve şapka mücevherleri,
- Yüzükler ve tek küpeler,
- Giysi dikiminde kullanılan "düğme", "klips" gibi yardımcı malzeme mücevherleri (Resim 86., Resim 87., Resim 88).

Resim 86. "Leicester Kontu Robert Dudley" Kaynak: URL 58, 2021.	Resim 87. Sofonisba Anguissola, "Prens Don Carlos" 1566 Kaynak: URL 59, 2021.	Resim 88. Steven van der Meulen, "Robert Dudley, I. Leicester Kontu" Kaynak: URL 60, 2021.

Kıta ötesi ülkelere yapılan ticaret seyahatleri, daha önce ayak basılmamış toprakların keşfi ve beraberinde bu ülkelere getirilen değerli madenler zengin tüccar sınıfı daha da zenginleştirmiş ve bu durum aristokrat sınıfının yanında burjuvazi sınıfının varlığına ve gücüne sebebiyet vermiştir. Her geçen gün zenginleşen bu kesimin zenginlik ile elde ettikleri sosyal statülerini, sosyal hayatlarındaki her alana taşıdıkları bir dönemin giyim modası da bu etkiden kendine düşen payı almıştır. Kumaşa dikilen inci, yakut, zümrüt gibi değerli madenler yanı sıra boyuna ve bele takılan mücevher kemerler, ayakkabı tokasından şapka sorguçlarına kadar pek çok alanda kullanılan mücevherler, kişinin ekonomik sınıfının gücünü belirten bir belirteç ve güçlülüğünü pekiştiren bir gösterge olmuştur.

2.8. Kumaşlar

Dönem lüksün, zenginliğin, gösterişin, ihtişamın çeşitli göstergeler aracılığı ile gösterilmeye çalışıldığı, bireyin kendini bu semboller üzerinden topluma izah ettiği dönemlerden biridir. Dolayısı ile giyimin yapıldığı malzemeler, yani kumaşlar; kumaşların kökeni, deseni, nadideliği de bu göstergelerin içeriğinde sayılan unsurlardan olmuştur.

İpek kumaşlar, saten, tafta, kadife, damask dokumalar, ipek danteller, tüyler, kürkler, ilmek ilmek işlemelerle desenlendirilmiş işçilikli kumaşlar bu göstergelerdendir. Bu dönem giyimlerinde;

- Brokar (kabartmalı kumaş),
- Lampas (döşemelik kumaş),
- Damask (Şam Kumaşı, Şam İpeği),
- Kadife,
- Saten,
- Tafta gibi kumaş türleri kullanılmıştır.

Erkek giyimlerinde, damask gibi kendi dokumasından desenli kumaşların dışında pek çok zaman desensiz düz renk kumaşlar kullanılmıştır. İpek damask, dokuma tekniği aracılığı ile bazı bölgelerin daha parlak bazı bölgelerinde mat oluşu ile desenlendirilen göz alıcı bir kumaş olup, giyim modellerinde düz renk kumaş gibi ele alınıp giysilerin ana kumaşı olarak kullanılmış, bazen süslemeler ve dekorlamalar bunun üzerine uygulanmıştır. Pelerin gibi iki yüzü ile kullanılan giysilerde ise ikinci yüz olarak kullanıldıkları görülmektedir.

Erkek giyiminde düz renk kumaş olarak ipek satenler, taftalar ve kadife kumaşlar kullanılmıştır (Resim 89., Resim 90., Resim 91., Resim 92.).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Resim 89. Kadife kumaş, (Jerkin detay). 1570-1580 Kaynak: URL 33, 2021.	Resim 90. "İpek tafta üzerine yarık desenli ipek atlas", 1580 Kaynak: URL 25, 2021.	Resim 91. Kadife Doublet, 16 yy. Kaynak: URL 61, 2021.	Resim 92. "August von Sachsen'nin ipek atlas giysisi" 1526-1586 Kaynak: URL 65, 2021.

Düz kumaşlara biçki teknikleri ile açılan yırtmaçlarla yapılan dekorlama tekniği yanı sıra, giysilerin belli alanlarını dilimleyerek bu dilimli alanların üzeri; değerli metal ipliklerle desteklenerek dokunmuş "desenli dar dokuma bordürlerle" süslenmiştir. Bordürler, giysilerdeki enine ve boyuna görüntülerin belirginleşmesinde, dolayısı ile giyimin bütünde beden üzerinde yarattığı görsel algıyı da etkilemiştir.

Resim 93. Bordür deseni (Köhler, 1963; 557).	Resim 94. Bordür deseni (Norris, 1997; 448).

Bordürün desen genişliği dikileceği alana göre değişmekte olup, giysiye ait bu dilimli alanlar sadece bordürle değil de direk ilgili alanlara uygun şekilde tasarlanan nakışlarla işlenerek süslenmiştir (Resim 93).

Bordür çeşitlerinin bir kısmı dokuma esnasında desenlendirilirken bir kısmı da düz zemin bordür üzerine nakış teknikleri ile yapılan işlemlerle desenlendirilmiştir (Resim 95., Resim 96., Ek 97).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

<p>Resim 95. John de Critz or John Decritz, “İngiltere Kralı I. James” Kaynak: URL 66, 2021.</p>	<p>Resim 96. İpek bordürler (1470-1529) Kaynak: URL 67, 2021.</p>	<p>Resim 97. İpek, metal iplik işlemeli bordürlü ve örme düğmeli Doublet detay, 1580 Kaynak: URL 31, 2021.</p>

Bordür dokumalar veya bordür şeklindeki nakışlar, özellikle balon pantolonların dilimlerinin üzerinde, pelerinlerin kenarında ve beden kısmı dilimli tasarlanmış doublet ceket ve jerkin yelek modellerinin dilimli alanlarında kullanılmıştır (Resim 98., Resim 99., Resim 100).

<p>Resim 98. “Sir John Scott” Kaynak: URL 65, 2021.</p>	<p>Resim 99. François Clouet, “Kral IX Charles” Kaynak: URL 66, 2021.</p>	<p>Resim 100. Bilinmeyen Ressam, “I. Leicester Kontu Robert Dudley” 1575 Kaynak: URL 67, 2021.</p>

Giyim yapımında yün, pamuk, keten, ipekten dokunmuş kumaşların yanı sıra deri de çok kullanılan malzemelerdendir. Ticaret yolu ile getirilen nadir kuşların tüyleri, vaşak gibi hayvan kürkleri de giysi yapımında kullanılmış, ihtişam ve güç göstergeleri pekiştirilmiştir. Kumaşların niteliği, statü göstergelerinde biri olmuş, öyle ki bu konu Kraliçe Elizabeth tarafından bir genelge ile resmileştirilmiştir.

Elizabeth'in çıkardığı bu kıyafet yönetmeliği ile düşes, markiz ve kontlar dışından altın iplikli dokuma kumaş ve samur kürk kullanımı yasaklanmıştır (Modanın Tüm Öyküsü, 2014; 49).

Dönem Giyim Renkleri:

Dönem modasını yönlendiren İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth, giyimin renk tercihleri üzerinde de etkili olmuştur. Kendi saltanatı öncesinde ağırbaşlılığa vurgu yapılarak kullanılan koyu renklerin yerine, göz alıcı renklerin kullanılması konusunda teşvik edici olmuş ve bu konudaki tercihleri öncelikle mahiyetindekilere uygulamıştır (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 97).

Her zaman olduğu gibi bu dönem de renk bireyin kendini ifade etme, statüsü hakkında bir kanaat oluşturma araçlarından biri olmuştur. En değerliliği belirleyen unsur, nadide oluşu ve elde edilişinin zorluğu olduğu gerçekliğinden yola çıkarak, bu dönem pahalı ve nadide olan renkler “tam kırmızı” ve “siyah” renkleridir. Kırmızı gücü temsil ettiğinden, onu kraliyet üyeleri, soylular ve kardinaller kullanabilmiştir.

En güzel kırmızı rengi, kırmızı böceği boyası ile elde edilmiştir. Kırmızı böceği boyası, İspanyollar'ın 1520 de Meksika'da yaşayan Aztekler'le yaptığı savaştan sonra yenilgiye uğrayan halktan “kırmızı böceği” ve bu böcekten elde edilen kırmızı boya yöntemi öğrenilmiş ve bu bilgi Avrupa'ya getirilmiştir (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 79).

Ancak 16. Yüzyıl'dan itibaren Katolik ve Protestanların ayrılması sonrasında, kilise üyeleri inançlarındaki takva, tevazu ve itidal görevlerini yerine getirdiklerini bir gösterge ile ifade etmek istemiş ve dolayısı ile siyah renk giysi kullanmaya başlamışlardır. Renk doygunluğu yüksek bir siyah renk elde edilmesi zor ve pahalı olduğundan, bu renk ancak ruhani sınıfa ait olanların, soyluların ve zenginlerin kullanabileceği bir renk olarak anılmıştır. Böylelikle kırmızı ve siyah renk asaletin, üst sınıfın göstergesi olmuştur (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 108).

Altın, altın iplik, altın iplikli kumaş ve işlemlerdeki altın rengi, zenginliğin ve ihtişamın göstergesi olurken, Kraliçe Elizabeth'in masumiyetin temsiliyeti olarak kullandığı inci, inci beyazlığı da erkek giyimlerinde aynı anlamlarla kullanılmıştır. İnci beyaz rengi ile masumiyeti temsil ederken, nadide bulunuşu, denizasırlı ülkelerden getirilişi ve sadece üst sınıfın kullanabilmesi de güç ve sosyal statü belirleyicisi olarak ele alınmasına neden olmuştur.

2.9. Erkek Giyimi Dikiş Süslemeleri ve Dekorları

Dönemin kadın giyiminde kullanılan giysi süsleme-dekorlama tekniklerinin pek çoğu erkek giyiminde de kullanılmıştır. Gerek dönem giyimlerinin detaylı bir şekilde çizildiği portre resimlerinde gerekse dönemden bugüne kalıp, müzelerde sergilenen orijinal giysilerde şu süsleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir.

- İnci işlemler
- Kordon işlemler, kordon sarmalar
- Sarma Düğmeler

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

- Biyeler
- Kapitoneler
- İğne ardı işlemler
- Fiyonklar
- Nakış iğneleri (beyaz iş, sarma işi, Çin iğnesi, tohum işi, iğne ardı, file işi, ajur vb.)
- Danteller
- Bordürler

Giysiyi modelleyen, süsleyen bu işlemler aynı zamanda hazırlanan giysinin yeni bir model olarak kabul edilmesini sağladığından, süsleme teknikleri giyim tasarımında hem yeni bir model yaratım yöntemi olarak kullanılmış hem de hazırlandığı kişinin, kendisini özel ve seçkin hissetme duygusuna cevap vermiştir.

Dönemin ihtişamlı giyim anlayışını destekleyen en önemli unsurlardan biri olan giysi süsleme-dekorlama teknikleri, yüksek dikiş ve terzilik bilgisini gerektirdiğinden, bu giysileri hazırlatabilmek için bu emeği satın alabilmek ancak üst sınıfın edinebileceği bir hizmet olmuştur. Bu ayrıcalıkta, kişinin sosyal statüsünün güçlülüğüne, edinebilme gücüne işaret ettiğinden, emek-yoğun işgücü ile yaptırılmış giysiler burjuva ve soylular için bir statü göstergesi olmuştur.

Dantel, Elizabeth dönemi giyiminin önemli bir malzemesi olup, dantel dokumasının da en güzel örnekleri ile zirve yaptığı bir dönemdir (Resim 101., Resim 102). Mekiklere sarılan iplikler yardımı ile elde dokunan bu dokumalar, yüksek işçilikleri ile ancak üst sınıfın kullanabildiği bir malzeme olması nedeni ile sosyal statü unsuru olarak kabul edilmiştir.

Resim 101. 16. Yüzyıl dantel örnekleri Kaynak: URL 68, 2021.	Resim 102. Bir gömlekteki danteller (1603-1610). Kaynak: URL 69, 2021.

16. yüzyılda dönemin güçlü ticaret merkezi olan Venedik ve Floransa'da muhteşem güzellikte dokunan kumaşların yanı sıra ozan ve ressamalara ilham verecek güzellikte dantellerin de

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

üretildiği şehirlerdir. Hatta Burrano kasabası bu konuda ünlenen bir yer olup, 1595'te Düşes Marisina Morosini, 130 kişi ile bir dantel fabrikası kurmuştur (Komşuoğlu, 1986; 174). Dönemin dantel sektörü Venedik'te iken, daha sonraları Kraliçe I. Elizabeth'in özel ilgisi ile şaheser modellerin, İngiltere'de de yapılmasına olanak sağlanmış ve eşsiz güzellikteki danteller burada dokunmuştur.

İçte giyilen gömleklerin yaka kol, kol evi, manşet gibi bölgelerinde kullanılan dantel dokumalar (Resim 102), giyimin bütününde mendil kenarlarında, ayakkabı tokalarında, çorap fularlarında, ruff yakalarda, ruff manşetlerde ve yelpaze Elizabeth Yakalığında kullanılmıştır.

Dantellerin yanı sıra giyimi süsleyen ve güzelleştiren diğer bir tasarım detayı da dilimlenerek kesitlere ayrılan giysi parçalarında, boylu boyunca kullanılan bordürlerdir.

Çok şık desenlere sahip bu bordürler, kimi zaman dokuma sürecinde “dokumadan desenlendirilmiş” kimi zaman ise düz renk bordürün genişliğine uygun tasarlanmış desenlerin çeşitli nakış iğneleri ile işlenerek desenlendirilen bu giysi dekorlama unsurları, erkek giyiminin şıklığının önemli bir detayıdır (Resim 95., Resim 96., Resim 97).

Bazı modeller de dilimli alana bordür eklenmeden, dar alana direk kumaş üzerine nakış desenlerinin işlenmesi ile de giysinin süslediği görülmektedir (Resim 94., Resim 95).

Erkek giyiminde düz renk kumaşı nakış iğneleri ile işleyerek desenlendirme, dönemin önemli “modellendirme” detaylarından biridir. Bu işçilikli nakışlar erkek nakışçılar tarafından işlenmiş ve emek yoğun bu hazırlanma süreci “güç” ve “zenginlik” göstergelerinden biri olmuştur. İpek iplikler yanı sıra altın, gümüş gibi değerli madenlerle işlenen bu nakışlar, giysinin kesimine göre tasarlanmıştır (Resim 103., Resim 104., Resim 105).

Resim 103. Jean de Court, “Fransa Henry III” 1570 Kaynak: URL 70, 2021.	Resim 104. Elizabeth dönemine ait İpek Kadife Pelerin Kaynak: URL 71, 2021.	Resim 105: Johan Baptista van Uther, “İsveç Kralı III. John” 1582 Kaynak: URL 72, 2021.

Dönem giysi dekorlama tekniklerinden biri de sırıma/yorganlama tekniğidir. Bu teknikte üst kumaş ile astar kumaş arasında pamuk dolgu konulup, sırıma tekniği ile sırnarak kabartmalı bir desenlendirme yapıldığı görülmektedir (Resim 108).

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Model tasarımında en çok kullanılan yöntemlerden biri olan kumaşı desenlendirme işleminde “iğne ardı”, “elde makine dikişi” ve kabartılı kordon sarma işidir. Resim 106’da görüldüğü üzere yaka “makine dikişi” ile desenlendirilmiş iken doublet ceketin diğer kısımları “kordon sarma işi” ile süslenmiştir. Ön ortasında ilikler sarılmış, düğmeler de iğne tekniği ile tasarlanmıştır (Resim 107).

Resim 106. Kordon sarma tekniği ile desenlendirilmiş bir Doublet ceket Kaynak: URL 73, 2021.	Resim 107. Elde işlenmiş düğme ve ilik sarma Kaynak: URL 73, 2021.	Resim 108. Sırma tekniği ile dolgulanmış Doublet ceket” 1580 Kaynak: URL 74, 2021.

Diğer bir süsleme aracı ve süsleme tekniği de, kup dikişlerinin üzerine ve giysi parçalarının kenarına dikilen altın gibi değerli madenler ve ipek iplikle dokunmuş ince harç süslemeleridir. Harçlar, kup gibi kesitlerde ilgili alanı kapatmak veya kesiti öne çıkarmak için kullanılırken, kol ucu, dilim kenarları, yaka çevresi gibi kenar kısımlarda da kontur olarak dikilmiştir (Resim 109., Resim 110., Resim 111).

Resim 109. Metal iplikli bobin danteli ile süslenmiş bir Jerkin. detay 1570-1580 Kaynak: URL 33, 2021.	Resim 110. Altın İplikli harçlı Doublet Ceket, detay. 1600 Kaynak: URL 30, 2021.	Resim 111. “Bir Doublet ve süslemesi” 1600-1610 Kaynak: URL 75, 2021.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Bazı modellerde ise bu harçlar, beden kısmında enine veya verevine çizgisel bir desen görüntüsü sağlamak için eşit aralıklarla dikilerek giysi modellendirilmiştir (Resim 112., 113., Resim 114).

Resim 112. Ressam Bilinmiyor, “Leicester Kontu Robert Dudley” Kaynak: URL 76, 2021.	Resim 113. Ressam Bilinmiyor, “Sir Christopher Hatton” 1540-1591 Kaynak: URL 77, 2021.	Resim 114. Cristóvão de Morais, “Portekiz Kralı Sebastian” Kaynak: URL 78, 2021.

Giysilerin dekorlanmasında kadın giyiminde olduğu gibi kumaşa inci, yakut, zümrüt gibi değerli mücevherler dikilmiştir (Resim 115, Resim 116).

Resim 115. “17 Yüzyıla ait bir eldiven” Kaynak: URL 55, 2021.	Resim 116. Bilinmeyen Ressam, “I. Elizabeth” 1558 Kaynak: URL 79, 2021.

Özellikle aristokratların kullandığı inci, dönemin önemli mücevheratlarından olup, saflığı temsil etmesinden dolayı aristokratların kullanımı yanı sıra papazların da merasim cübbelerinin süslemesinde kullanılmış, hatta güzellik iksiri olduğu kabul edildiğinden kozmetik ürünlerin

yapımında da hammadde olarak yer almıştır (Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, 2013; 107).

Giyimi tamamlayan diğer süsleme unsurlarından biri de düğmeler olup, bu dönemin hem kadın giyiminde hem de erkek giyiminde; kimi zaman altın, zümrüt, yakut gibi mücevherlerden yapılan düğmeler kimi zaman ise ipek ipliklerle çapraz sarılarak hazırlanan düğüm düğmeler kullanılmıştır. Düğmeler sıralı ve sık şekilde yerleştirilmiş olup bu görüntüleri ile hem giyimi süslemiş hem de sıkı bir şekilde beden oturan giysinin bu formlu şeklini de koruması sağlamıştır. Giysi parçalarına kesitler yapılarak model kazandırma modasının olduğu dönem giyiminde, dilimli parçalar klipslerle karşılıklı belli aralıklarla karşılıklı tutturulmuştur. Bu klipsler, altın, yakut, zümrüt gibi mücevheratlardan tasarlanmıştır (Resim 85).

Sonuç

İnsan için temel ihtiyaçlardan olan giyim, bu temel ihtiyacı gideren bir nesne olma ödevinin yanı sıra onun süslenme, güzel görünme, duygu dünyasını yansıtmaya, ona özgüven verme gibi pek çok psikolojik ihtiyaçlarını da karşılar, aynı zamanda kişinin toplum ile olan ilişkisini de belirler.

Giyime atfedilen değerler paralelinde, kişinin kıyafet aracılığı ile sosyal yapı içerisinde kendini tanıtmaya, konumlandırma, yer edinme ve kabul edilme gibi talepleri yerine getiren bir kartvizit işlevini görmektedir. Bunun yanı sıra insanın psikolojik dünyasından, benlik algısından kendini beğenme gibi duygusal ihtiyaçlarına cevap veren giyim tarzı arayışı; ilkel toplumdan bu yana hep var olmuş ve hep var olmaya da devam edecek gibi görünmektedir. İnsanoğlunun kendine ilişkin bu seyahati, tarihin her döneminde içerisinde bulunulan dönemin özellikleri çerçevesinde şekillenmiş, kimi zaman farklılaşmış ve bu arayış giyim sanatında yeni formların, yeni eserlerin, yeni akımların yaratılmasına olanak kılmıştır. Bu çerçevede ele alındığında tüm alanlarda olduğu gibi Rönesans'ın etkisi ile giyim sanatında da yeniliklerin ve değişimlerin yaşandığı görülmektedir.

Rönesans'ın fıkırsel anlamdaki değişimlere etkisi kadar, ticaretin gelişmesine katkısı ile zenginleşen burjuva sınıfının, zenginlik ölçütünü giyimi üzerinden ifade etmeye çalışması, dönemin giysilerinin birer sanat eseri olarak ele alınıp üzerinde tüm ihtişamlı malzemelerin, detaylı işçiliklerin ve süslemelerin kullanılmasını olanak sağlamıştır. Zenginliğin gösterilebildiği alanlardan biri olan kıyafet, bu dönem bu kez burjuvanın desteği ile alabildiğine çeşitlenmiş ve çok şık giysiler dikilip giyilmiştir. Elizabeth Döneminde giyime verilen önem o kadar önemsenmiş ki, kişiye özel bir terzi çalıştırıldığı ve bu durumun da statü ölçütünü belirleyen unsurlardan sayılabilmektedir.

Uzak topraklara yapılan seyahatler, ticaret yolları ve de yeni topraklardan toplanan Avrupa ülkelerinde de bulunmayan yeni ürünler, değerli madenler, mücevherler, nadir hayvan kürkleri, hayvan tüyleri ve daha pek çok malzeme pek çok alanda olduğu gibi giyim modasını da etkilemiş, bu ürünlerin kıyafet üzerinde taşınması, gösterilmesi de sosyal statüyü yüksek gösteren önemli göstergelerden biri olmuştur. Dönemde ünlü resamlara portre çizdirmek de sosyal statünün yüksek oluşuna işaret ettiğinden nadide malzemelerle yüksek işçiliklerle hazırlanmış bu görkemli giysilerle mutlaka resamlara resimler yaptırılmış, bu resimlerde bugün itibarı ile “giyim tarihi” için önemli bilgi kaynakları olmuştur.

Giyimin insan hayatındaki yeri ve önemi ile ilgili en önemli unsurlardan biri olan statü gösterge aracı oluşunun en iyi görülebileceği dönemlerden biri olan Elizabeth Dönemi, giysideki kesim ve dikim tekniklerindeki gelişmelerle bedene oturan giysi formunun tasarlandığı, giysiye

yapılan süsleme teknikleri ve detayları ile giysi dekorlamanın da en güzel örneklerinin verildiği dönemlerdendir.

Dar dokuma sanatında bordür dokumalarının şıklığı, dantel sanatında yaşanan zirve ve dantellerin artık bir makine yardımı ile dokunması da bu dönemin çok güzel giyinme arzusunun yarattığı sonuçlardandır.

İpek gibi değerli elyaflarla dokunan kumaşlara ilave edilen altın, inci, elmas gibi değerli madenler-mücevherler, kumaş sanatının da paha biçilmez bir değerde değer görmesine sebebiyet verdiği dönemdir.

Diğer zamanlarda olduğu gibi bu yüzyılın sanat anlayışının yaşamdaki izdüşümü ve dolayısıyla giyim sanatındaki yansımalarına dair bilgiyi de taşıyan giyim modası aracılığı ile bizlere “dönemin birey ve beden ilişkisinin” ne olduğu bilgisini verirken, gerek mali değeri ile yüksek, gerekse üretim süreçleri ile ustalık gerektiren emek yoğun bir işçilik ve ustalık maharetiyle üretilen bu giysilerin, formları ile dönemin insanının “güzel ve güzel görünmeye” dair fikrinin de ne olduğuna dair bilgiyi de verdiği, perspektif çizdiği dönemdir.

Bir taraftan dantel gibi daha çok kadın giyimine atfedilen malzemeleri kullanan erkek imajı diğer taraftan kasık omuz, kasık gibi bölgelere dikkat çeken, belirginleştiren kesim ve dikim teknikleri ile maskülen görüntünün öne çıkarılması, beden silüetindeki eril imajın, kadınsılığa vurgu yapan dantel, ipek kumaş, nakış işlemler, ipek çoraplar, tüyler, inciler aracılığı ile kadınsı incelik ve zarafet imajı ile bütünleştirildiği görülmektedir.

Elizabeth dönemi erkek giyiminin tarihini inceleyen bu çalışma ile giyim tarihi perspektifinden belirli bir dönemin kıyafet özellikleri araştırılmış olup, dönem aralığına ait bir giyimi oluşturan her bir giysi; giysinin formu, kesimi, dikim özellikleri, süsleme özellikleri başlıkları altında ele alınıp incelenmiş, giysi terminolojisi ile tanımlanmıştır. Bu çalışma ile moda tasarımı ve sahne sanatları gibi alanlarda yapılacak kavramsal çalışmalara katkı sağlanabilecek, hem de bu alanlarda hazırlanacak olan dönem giysi uygulamalarında veya dönemden esinlenilerek yapılacak tasarımlarda; tasarım, kalıp çıkarma, dikim gibi uygulama aşamalarında kaynak olarak kullanılabilecektir. Ayrıca, dönem erkek giyiminin bu başlıklar altında ve bu yöntem ile ele alınması açısından ilk defa çalışılan bir konu olması boyutu ile de alana yenilik getirecektir.

Kaynakça

- Altunan, S., Sivas, H., Kortanoğlu, E., Elam, N., Pınar, H., Bingöl, S., Koylu, Z. (2014). **Genel Uygarlık Tarihi**. Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını. No:1919, s.160.
- Baker, Q'D. G., Poulsen, R. H. (1992), A Handbook of Costume Drawing, Focal Press, London.
- Boucher, Francois (1987), A History of Costume in The West, Thames and Hudson Ltd.London and Harry N Abrams, New York.
- Erol, F. (2011). **Trend Öngörüsü Ve Moda Dinamikleri**. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tekstil Ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı Tekstil ve Moda Tasarımı Programı, İstanbul.
- Kaptan, S. (1995). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Tekişik Web Ofset, Ankara.
- Komsuoğlu, Ş., İmer, A., Seçkinöz, M., Alpaslan, S., Etkin, S. (1986). Resim II Moda resmi ve Giyim Tarihi. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Köhler, C. (1963), A History Of Costume, Translated: Alexsander K. Dallas M.A. Dover Publications Inc., New York.
- (2014), Modanın Tüm Öyküsü, Genel Editör: Marnie Fogg, Çeviri: Emre Gözgül, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- (2013), Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, Çeviri: Duygu Özen, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

Norris, H. (1997), Tudor Costume and Fashion, Dover Publications Inc., New York.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1, 2021. <https://www.khm.at/objektdb/detail/2342>. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- URL-2, 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/Douplet_%28clothing%29. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- URL-3, 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/Peascod_belly. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- URL 4, 2021. <https://risdmuseum.org/art-design/collection/portrait-cavalier-his-hunting-dogs-62064>. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- URL-5, 2021. <https://www.rct.uk/collection/405797/archduke-ernest-of-austria-1553-95>. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- URL-6, 2021. <https://www.uffizi.it/en/pitti-palace/costume-and-fashion-museum>. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- URL-7, 2021. <http://realmofvenus.renaissanceitaly.net/workbox/extmenclol.htm>. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- URL-8, 2021. <https://abegg-stiftung.ch/collection/fuerstenkostuem/>. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- URL-9, 2021. <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw05205/Sir-Walter-Raleigh-Raleigh-Walter-Raleigh>. Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- URL-10, 2021. <https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/don-sebastian-king-of-portugal/c80a193a-a243-47b4-9950-9d7966854883>. Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- URL-11, 2021. https://www.wikiwand.com/en/Charles_IX_of_France Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- URL-12, 2021. <https://i.pinimg.com/originals/08/7e/68/087e681b164610c8a52f2fe123da95a4.jpg>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-13, 2021. <https://khughes360.umwblogs.org/portraits-of-philip/>. Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- URL-14, 2021. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a6/Bahuet_Vincenzo_I_Gonzaga.JPG?uselang=it. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-15, 2021. <http://www.lynnmcmasters.com/armingdoubletfrontback.html>. Erişim Tarihi: 27.01.2021
- URL-16, 2021. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/23241>. Erişim Tarihi: 27.01.2021
- URL-17, 2021. <https://chrysler.emuseum.com/objects/25559/portrait-of-george-villiers-duke-of-buckingham?ctx=cf33aa14-7b1e-4f35-af7d-ccaf7e6590d4&idx=303>. Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- URL-18, 2021. https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437143?rpp=20&pg=14&rndkey=20140418&aon&ft=* &deptids=11&when=A.D.+1400-1600&pos=265. Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- URL-19, 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/John_of_Austria. Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- URL-20, 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/Francis,_Duke_of_Anjou#/media/File:FdAlen%C3%A7on.jpg. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-21, 2021. <https://www.sykesutler.com/mabrand.htm>. Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- URL-22, 2021. <https://neheleniapatterns.com/produkt/elizabethan-gentlemans-shirt-ma016/?lang=en>. Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- URL-23, 2021. https://classic.europeana.eu/portal/en/record/2021672/resource_document_mauritshuis_559.html?utm_source=new-website&utm_medium=button. Erişim Tarihi: 27.01.2021.
- URL-24, 2021. <https://www.pubhist.com/museum/47/national-portrait-gallery>. Erişim Tarihi: 08.02.2021.
- URL-25, 2021. <https://hoop-skirts-and-corsets.tumblr.com/post/138138066916/doulet-ca-1580-1600-from-the-germanisches>. Erişim Tarihi: 08.02.2021.
- URL-26, 2021. <https://www.sykesutler.com/mabrand.htm>. Erişim Tarihi: 08.02.2021.
- URL-27, 2021. <https://www.sykesutler.com/mabrand.htm>. Erişim Tarihi: 08.02.2021.
- URL 28, 2021. <https://www.sykesutler.com/mabrand.htm>. Erişim Tarihi: 08.02.2021.
- URL-29, 2021. <https://www.sykesutler.com/mabrand.htm>. Erişim Tarihi: 08.02.2021.
- URL-30, 2021. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/98163?img=2&imgno=6&tabname=related-objects>. Erişim Tarihi: 08.02.2021.
- URL-31, 2021. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/83202>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-32, 2021. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/101793>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-33, 2021. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/81543>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-34, 2021. <https://collections.museumoflondon.org.uk/online/object/118831.html>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-35, 2021. <https://www.flickr.com/photos/crimsongriffin/3420548677/>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-36, 2021. <https://www.khm.at/objektdb/detail/1778>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

- URL-37, 2021. https://es.wikipedia.org/wiki/Alonso_S%C3%A1nchez_Coello. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-38, 2021. <https://www.sykesutler.com/mabrand.htm>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-49, 2021. <https://www.sykesutler.com/mabrand.htm>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-40, 2021. <https://www.chegg.com/flashcards/northern-renaissance-ca2f9719-5636-405f-9303-384aafb8090e/deck>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-41, 2021. <https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2014/oct/25/giovanni-battista-moroni-at-the-royal-academy-in-pictures#img-7>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-42, 2021. http://www.kostym.cz/Anglicky/1_Originaly/02_Renesancni/1_02_130.htm. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-43, 2021. <https://www.sykesutler.com/mabrand.htm>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-44, 2021. <https://je-nny.livejournal.com/7396768.html>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-45, 2021. <https://www.flickr.com/photos/andrewtimmis/9758275406>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-46, 2021. <http://bbprivateer.ca/?q=book%2Fexport%2Fhtml%2F7>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-47, 2021. <https://www.nationalgallery.ie/art-and-artists/highlights-collection/portrait-prince-alessandro-farnese-sofonisba-anguissola-c1532>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-48, 2021. <http://www.artnet.com/artists/british-school-16/portrait-of-william-herbert-2nd-earl-of-pembroke-rYmZr-UPodfXwVKg5UWftQ2>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-49, 2021. <https://www.flickr.com/photos/esmolnyakova/4406702757/sizes/o/in/set-72157628774604077/>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-50, 2021. <http://realmofvenus.renaissanceitaly.net/workbox/extmenclo3.htm>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-51, 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/James_VI_and_I. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-52, 2021. <https://www.npg.org.uk/collections/search/portraitConservation/mw01486/Sir-Charles-Cornwallis>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-53, 2021. <https://www.greatbigcanvas.com/view/portrait-of-charles-ix-king-of-france-c-1570-by-studio-of-francoiscloue,2399566/?s=rXOoBbxg6WXMVxVM66sVardO5SPxoRWbuWCtD8MkXsqAjk62x8wEJQthnlVqgNr>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-54, 2021. <https://www.flickr.com/photos/60861613@N00/3772876049/>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-55, 2021. <http://collections.vam.ac.uk/item/O77421/pair-of-gloves/pair-of-gloves-unknown/>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-56, 2021. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/222225?rpp=60&pg=3&ao=on&ft=tents&pos=143>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-57, 2021. <https://www.theguardian.com/books/gallery/2015/apr/30/the-codpiece-in-art-renaissance-fashion-in-pictures>. Erişim Tarihi: 02.05.2021
- URL 58, 2021. <https://www.flickr.com/photos/60861613@N00/3709279274/>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-59, 2021. <https://www.flickr.com/photos/28433765@N07/30544986903/in/dateposted/>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-60, 2021. <https://www.ancient.eu/image/12303/robert-dudley-earl-of-leicester/>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-61, 2021. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/771116?&searchField=All&sortBy=Relevance&what=Costume&ao=on&ft=doublet&offset=0&rpp=20&pos=11>. Erişim Tarihi: 05.03.2021
- URL-62, 2021. <https://abegg-stiftung.ch/collection/fuerstenkostuem/>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-63, 2021. <https://sadnessdollart.tumblr.com/post/99638786794/king-james-i-of-england-detail-attributed-to>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-64, 2021. <http://collections.vam.ac.uk/item/O364047/band/>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-65, 2021. <https://ncartmuseum.org/exhibitions/view/13655>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-66, 2021. https://www.allposters.com/-sp/Portrait-of-Charles-IX-by-Francois-Clouet-Posters_i12417201_.htm?UPI=PR0H6I0&PODConfigID=9436042&sOrigID=108407. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-67, 2021. <https://www.flickr.com/photos/60861613@N00/3772867281/in/photostream/>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL 68, 2021. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/120030020?rpp=20&pg=1&ao=on&ft=lace&when=A.D.+1400-1600&pos=13>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.

GİYİM TARİHİNDE ELİZABETH DÖNEMİ ERKEK GİYİM ÖZELLİKLERİ

- URL-69, 2021. <https://collections.museumoflondon.org.uk/online/object/79205.html>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-70, 2021. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anjou_1570louvre.jpg. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-71, 2021. <https://www.flickrriver.com/photos/20631910@N03/4039397123/>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-72, 2021. <https://history-of-fashion.tumblr.com/post/159002076444/1582-johan-baptista-van-uther-king-johan-iii-of>. Erişim Tarihi: 02.05.2021.
- URL-73, 2021. <http://collections.vam.ac.uk/item/O77444/doublet-unknown/>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-74, 2021. <https://i.pinimg.com/originals/92/71/17/927117eb617d1611949440fab958cfeb.jpg> Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-75, 2021. <https://objektkatalog.gnm.de/objekt/T1635>. Erişim Tarihi: 05.03.2021.
- URL-76, 2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/Robert_Dudley,_1._Leicester_Kontu. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-77, 2021. <https://robertstephenparry.com/elizabeths-men/christopher-hatton.html>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-78, 2021. <https://www.rct.uk/collection/402723/sebastian-king-of-portugal-1554-78>. Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- URL-79, 2021. <https://www.liveinternet.ru/users/4199753/post339427881/>. Erişim Tarihi: 29.03.2021.